LA MAJORDONA

COMEDIA DE COSTUMS CATALANAS EN DOS ACTES
DIVIDITS EN TRES QUADROS

ORIGINAL DE

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN

Estrenada ab molt éczit en lo teatro del BON RETIRO
la nit del 12 de Juliol de 1877.

BARCELONA

ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE RAFAEL RIBAS
UNIÓ,—5,—3.er

LA MAJORDONA

COMEDIA DE COSTUMS CATALANAS EN DOS ACTES
DIVIDITS EN TRES QUADROS

ORIGINAL DE

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN

Estrenada ab molt éczit en lo teatro del BON RETIRO
la nit del 12 de Juliol de 1877.

BARCELONA

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA
18, PORTA-FERRISSA, 18
1877

OBRAS CATALANAS DEL AUTOR

CARITAT, drama en quatre actes y en vers.

L' AGRAHIMENT, drama en tres actes y en vers.

BERNAT PESCAYRE, comedia en dos actes y en vers.

LA MAJORDONA, comedia en dos actes y en vers.

L' AVI, quadro dramátich en un acte y en vers.[1]

LAS VEHINAS, comedia en un acte y en vers.

LO TESTAMENT DEL ONCLE, comedia en un acte y en vers.

HISTORIA DEL SITI DE GIRONA EN 1809.[1]

HISTORIA D' UN PAGÉS, novela histórica.[1]

DEU NARRACIONS.[1]

REY CAVALLER, narració histórica.[2]

LOS COMEDIANTS DEL SEGON PIS, noveleta.

CANSONS DEL TEMPS, poesías.

CANSONS DE NOYS Y NOYAS, poesías.[3]

MEL Y FEL, poesías.

LA FILANERA, cansó.[4]

---

[1] Obra premiada en certámen dels Jochs Florals de Barcelona.

[2] Obra premiada en lo certámen celebrat á Valencia en honor del Rey Jaume I.

[3] Música de Joseph Rodoreda, dibuxos d'Apeles Mestres, versió castellana de V. Arteaga.

[4] Música de J. Rodoreda.

AL SENYOR DON A. IGNASI BAS

En testimoni del mellor afecte dedica aquesta comedia, filla humil pero ben filla de l'ánima,

L' Autor.

REPARTIMENT

PERSONATJES	ACTORS
CATERINA. . .	D.ª Enriqueta Echenique.
PAULI.	» Roseta Cazurro.
XIQUETA. . . .	» Guadalupe Alentorn.
MOSSEN ALEIX..	D. Lleó Fontova.
BOY.	» Joan Bertran.
JOANOT. . . .	» Gregori Alentorn.
TIMOTEU. . . .	» Frederich Fuentes.
D. GABRIEL. . .	» G. Alentorn Batista.
XATET.	» Conrat Fontova.
Una dona del poble.	D.ª N. N.
Un home del id.	D. N. N.
Un xicot.	N. N.

Homes, donas, noys y noyas de la població, de totas edats y condicions. Alguns soldats.

Acció: en un poble rural de Catalunya.

Época: inmediatament després de la guerra de la Independencia.

ACTE PRIMER

Plasseta del hort de la Rectoría. Aquesta 's veu en un cantó y al fondo del escenari. Alguns escalons, visibles y posats de través, conduheixen á dalt. La fatxada tè una finestra.—Emparrat en primer terme, á la dreta, del qual penjan duas gávias, l' una ab un canari y ab una cadernera l' altra.—L' hort está limitat per una tanca ab porta. —Silló de baqueta sota l' emparrat y altre assiento á la banda oposada.—Molta verdor per tota arreu: testos ab flors; arbre prop del tancat. — Es ple dia.

ESCENA PRIMERA

XIQUETA

(Se sent gran enrahonadissa y soroll de gent que va acostantse.)

Cap aquí 'ls sento que venen
com m' ha dit la Caterina.
Si 'n mouhen de tremolina!

(Pausa. Escolta uns moments desde l' últim terme y avansa.)

¡Qué felissos!.. Ells no tenen
per lley una sumisió
que avuy per mi es tan pesanta!
Per ço s' alegría es tanta!....
¿Quán estaré alegra jo?
(La gatzara va dísminuhint.)
Desde que 'l vaig veure, sento
que mitja eczistencia 'm falta;
un volar d' aucell me eczalta,
y jo propia m' aturmento!...
Lo vaig veure; 'm va mirar
y... no l' he tornat á veure!

Fa dos anys... ¿Per qué he de creure
qu' ell també 'm deu estimar?
¡Pobra órfana, com só jo,
per una dona amparada
y aquí del mon amparada,
¡ofega tota ilusió!
(La gatzara creix altre cop y s' aprocsima.)
Ja arrivan... Dissimulém,
seguint la costum ja vella:
pèl bon sacerdot, per ella
que 'm fa de mare, visquém.
Ell, que t' ha amparat, vol ara
casarte ab altre minyó!
Respecta al senyor Rectó:
créulo: 't representa pare.

ESCENA II

XIQUETA.—BOY.

(Va sempre, encara que de paisá, ab gorra de quartel.)
(Apareix detrás la porta de la tanca).

BOY. Xiqueta: ¿no vens á obrí?
XIQUETA. Empenyéu la porta, Boy,
qu' es sóls ajustada.
BOY. *(Eczecutantho.)* Oy, oy!
Bon any y bon dematí. *(Entra)*
Si creus que mossen Aleix
té ja ajó *(lo cap.)* ben sancé y fort,
faré entrarlos aquí l' hort.
Posarán un pam de greix!
Com que jo 'n só l' hortelá,
faré qu' estigan á ratlla.
Ja sabs tu, axerida guatlla,
que sempre 'm faig respectá.
XIQUETA. Prou!
BOY. Tant temps de malaltía
el pobre Rectó ha passat,
que 'l poble está corsecat
per véurel. ¡Quina alegría
s' escampará en tots, mirant
qu' está apedassat!..
XIQUETA. ¿Voléu,
donchs, que vaji á dirli...
BOY. Creu
que farás obra de sant,
ó de santa, qu' es igual.
XIQUETA. Sí: baxará. Fá un bon sol,
y esta aquí li agrada molt.

Qu' entrin tots.

BOY. ¿Tots?

XIQUETA. Tant se val!
Ha dat ja menjá al canari
y á la cadernera...

BOY. Donchs
ja pot rebre aucells més bons,
si no le 'n priva 'l breviari.

XIQUETA. Just, Boy, just.

BOY. Corresponsable
serás tu, si acás sab greu
al senyor Rector!

XIQUETA. Sí.
(Anántsen y puja á la Rectoría.)

(Boy va á la porta del fondo, la obra y dirigeix la veu á dins.)

BOY. Ey!.. Entréu!

ESCENA III.

BOY. — Gent del poble mudada, de totas edats y condicions. (Entra enrahonant y precipitadament.)

BOY. Tinguéu compte, voto al diable,
á fer res malbé ab la bulla,
ó 'us trech á grapats d' aquí! .
(Tots se calman, agrupantse en dos llochs.)
Sabeu qu' éll no pot sufrí
que 's malmeti ni una fulla!
Sabeu que, sense fé 'l ganso,
perque ganso no 'u es ell,
es manso com un anyell,
peró... com l' anyell més manso.
Sabeu que qui á son servey
té, es á dir la Majordona,
es... dona, pero una dona
que las canta al fill del Rey.
(Petita pausa) Ademés, com m' heu nombrat
cap d' esquadras, vull fe 'l maco
y só capás de dá un jaco
a que 'm fassi un disbarat
axis. *(petit)* Sabeu las maneras
que 'm van quedá al llicenciarme!
Conservo uniforme y arma
y... enfadantme, ho faig de veras.
Guardéu, donchs, molta ordenansa,
ó á catxetas m' hi faré!
¿Ho sentiu?

DONA. Ben dit.

HOME. Molt bé.

(Tots aprovan)

BOY. Tinguéu, donchs, bona criansa!
Quan jo dongui un crit, cridéu
com si fosseu vells soldats;
mes quan calli jo, callats.
Axís no encaparraréu
á mossen Aleix, qu' encara
se troba flach.

HOME. Sí.

TOTS. Sí, sí.

BOY. Entesos, donchs: á obehí,
ó m' hi ensejo á cops de vara.

(Aprobació general.)

Jo y no mès jo hi xafaré,
en nom de... la població
quatre mots y prou, peró...
Xiton! que crech que ja vé.

(Vá al primer grahó de la escala y escolta)

Sí: ja baxa. *(Torna)* Apa! Alineá!...

(Fa arrenglerarlos desde la escala fins al primer terme, de modo que quedan colocats frente del silló.)

Que ningú parli, truans!..

(Surt mossen Aleix y baxa la escala, apoyat en lo bras de Xiqueta, la que, després d'acompanyarlo á seure, se 'n torna á la Rectoría).

Previnguts... *(Aplaudeix.)* Piquéu de mans!

(Tots obehexen picant y fent demostracions de benvinguda)

Alsa, fort, fort!.. *(Obehexen.)*

ESCENA IV.

Los anteriors.—MOSSEN ALEIX.

(Té la costum de cantar entre dents, quan no diu res, com molts aficionats á la música).

ALEIX *(Rihent ab molta bonhomía).* Ja, ja, ja!..

(Los circunstants no 's poden contenir y tots s' acostan atropelladament al sacerdot, fentli grans demostracions d' apreci, besantli las mans alguns. Boy intenta en va impedirho. Diálech rápit fins que Boy domina la saragata.)

HOME. Senyor Rector!..

DONA. ¡Qué contentas
de véurel tant resexit!

BOY. Xit!.. *(Interposantse.)*

HOME. ¿Cóm va?

BOY. Xit! *(Id.)*

DONA. ¿Qué tal?

BOY. Xit! *(Id.)*
DONA. ¿Ja está?
BOY. Largo!... Fora! Empentas
no hi valen... No hi há remey!
(Los ha tret de prop de mossen Aleix y 's quadra, axugantse 'l suor.)
Apartarse! Tots enrera!..
¡Quina gent més embustera!
ALEIX. ¡Pobrets!... ¡Pobrissons!...
BOY. No es lley
que 'l putinejin axí.
Quiets m' han promés tots estarse;
donchs qu' ho estiguin: aguantarse;
y que 'm dexin parlá á mí.
(Dantse importancia.)
ALEIX. Déxals fer!... ¿No veus que van
perque jo no siga prompte
y á tots els demani compte
de lo qu' han fet?.. Tu, bergant,
(Va dirigintse, d' un á un, á varis, segons lo diálech.)
mentres jo m' estaba al llit
prenent caldo de... llansol,
has tocat massa 'l flaviol
y... creume: t' has aflaquit.—
Tu, Gana, sé qu' has gastat
al hostal més del degut.
¡No beguis tant del axut,
que 't quedarás... axugat!—
Pere Pau, si no t' apartas
d' un mal pas, ets temerari.
¡Fes corre més el rosari!
¡Fes corre ménos las cartas!—
Je, je, je!.. Tu, pubilleta
de ca 'n Fideus, ja ets guapassa,
peró... com t' ho pensas massa,
no u semblas tant!—Tu, Riteta,
tens un posat molt, molt quiet;
tan caigudeta!.. tan flonja...
Ja ho veig: com vols ésser monja...
Monja ¿de qui? ¿De 'n Pepet?
(Ara 's dirigeix á altres donas y homes.)
Y tu? Murmurant un xich
més del que cal.—Y vos? ¡Oh!
dexanthi aná algun... d' alló,
algun «jo 't flach y jo 't flich,»
peró dits d' altra manera
que no 'ls hauríau de dí.—
¿Y vos?..—Y tu?...— ¡Jí, ji, ji!..
(Cambiant ara 'l tó.)

¿Veus, Boy? No he tingut espera,
y las caricias qu' ells y ellas
m' han fet, axis qu' he arrivat,
ja veus que no 'ls han salvat
d' una fregada d' orellas;
qu' encara que 'm son germans,
com temps há no he fet sermó,
vull que vegin que 'l Rectó
no ha olvidat als parroquians.

BOY. Bè: ara á mi 'm toca parlar.

ALEIX. Mírals qué quiets, veterano!

BOY. Donchs escóltim: quiero y mano.
Tracte es tracte y... voy allá.

ALEIX. Párla, vaja! Tu mateix!
Ja pots ferho desseguida.

BOY. Allá voy. (*Pausa*) De... mort á vida
(*Ab importancia d' orador y no sabent formular bè lo que vol dir*).
hem tornat, mossen Aleix,
quan hem sabut que vosté
estaba ben bo y cabal
perque... no 's trobaba mal
y perque... 's trobaba bé.
L' un s' ha tret un any de sobre,
l' altre dos y l' altre tres,
y jo me n' hi tret un pes
que no 'l duría un manobre.
Pues te que aquí, voto á san,
li portem quatre frioleras
per demostrarli de veras
que se l' aprecía en gran.
Trau, Lucia, 'ls ous; tu 'l pollastre;
(*Tothom va eczecutant lo que indica Boy, y dona los comestibles al capellá.*)
tu, Rita, aquellas maduxas;
Cabrit, lo parell de cuxas
de...'l vostre nom; tu, vell sastre,
las pansas.

ALEIX. (*Enternit*) Mare de Dèu!
ne feu massa!... Jo no dech...

BOY. Prénguiho; no siga rebech!

ALEIX. Mes... ¿cóm pagarvos?.. Dihéu!
¿Cóm correspondre... 'M disgusta
que... ¡'M confonéu!

BOY. M' incomodo!
No pagá ré: aquet es el modo
de felshi la paga justa.

ALEIX. Je, je!..

BOY. No hi fa res, no, que antes

hagin hagut molts de rebre
sermó ab un xiquet de pebre
y sal... ¡Si son más tunantes!

ALEIX. No!..

(*Lo següent ho diu cambiant de to.*)

BOY. En quant á mi, tentacions
he tingut de presentarli
un... manteu y regalarli,
peró, á falta de pinyons,
—perqué un soldat retirat
may té per doná una agulla,—
el tinch de pagá... ab ré; ab bulla,
qu' es la paga de soldat.

ALEIX. Vos ab mí, Boy, may quedeu
malament.

BOY. Portéuli á dins
axó. (*Los obsequis.*) Corrent, galopins!
(*Ho prenen.*)

ALEIX. Bo! ¿encara me 'ls maltracteu?

BOY. Li sembla!

ALEIX. (*Cridant.*) Noya,... Xiqueta,...

ESCENA V.

Los anteriors.—XIQUETA. (Sempre afectada de tristesa).

XIQ. Senyor Rectó...
(*Apareix dalt l' escala y baxa depressà.*)

ALEIX. Anéu ab ella.
Trau el pa, trau vi d' alella,
alguna llangonisseta,
y tot lo que trobis bo
y amanit que fassi al cas,
y... obsequíamels bé. ¿Estás?

BOY. Nó cal!

HOME. No u volem! (*aprobació general.*)

DONA. No...

ALEIX. (*Picat, peró ab ternura.*) Bo!
Me teníu per molt ruhí,
per molt cego ó molt benigne...
Si no entreu... (*Indica que no acceptará res.*)

BOY. Bé: si s' indigna...
(*Sech.*) ¡Apa, á dins!.. Seguiume á mi.

ESCENA VI.

MOSSEN ALEIX.

¡Pau regalada,
pau del meu cor!
¡qué bonicoya
ets pèl Rector!
Ja dels francesos
no sufrim lley;
ja del desterro
vè 'l senyor Rey.
Donas á casa
tinch de mi flor
y ancells que cantan
d' alló millor.
Quan el canari
sento cantant,
la cadernera
ja fa altre tant.
Fora de casa
¡que bona gent!
Tothom m' estima
y está content.....
Si ara tenía
bastant diné
per... comprá l' orga,
¡qué bé, que bé!
Fòra la iglesia
per mi un tresor
ab orga, en compte
de menacor.
(*Mudant de to.*)
No t' afligexis:
res de plorá!
Creu lo que 't mana
el cirurgiá.
Ell t' aprecía:
¡tira pexet!
Ha d' ésser sogre
del angelet
que tinch á casa
com filla suau
á qui no 's nega
res que li plau!
Aleix, donchs, ¡ánimo!
¡ánimo, fill!
Surt, alegria,

sense perill!
Refila y salta,
brinca de goig!... (*Petita pausa.*)
Je, jé! Si 'm senten,
dirán: «es boig!....»
Y bè: qu' ho digan!
Boig só: ¿qué hi fa?
¡Ay bojería,
si pots durá!
¡Ay bojería,
pau del meu cor,
may desemparis
aquet Rector!
(*Cantant satisfet de baix en baix.*)

ESCENA VII.

MOSSEN ALEIX.—JOANOT.

(*Ennegrit de mans y cara, si bè mostrant qu' acaba d' ésser afeytada. Te lo senyal d' una ferida de cóssa al front; fuma sempre ab pipa y parla ab una brusquedat que contrasta notablement ab l' accent benigne del sacerdot.*)

JOANOT. Senyor Rector, molt bon dia
(*Ho diu desde 'l pas de la porta de la tanca.*)
ALEIX. Oydá, Joanot!.. Endavant!
JOANOT. Vosté cantant entre dents
com sempre!
ALEIX. ¿Estaba cantant?
Canto que no me n' adono.
JOANOT. Com te una *afació* tan gran
á la musíca.
ALEIX. Sí, molta!
JOANOT. Si l' orga pogués comprar
per la iglesia...
ALEIX. ¡Ay, quina ditxa!
L' altre dia ho vaig somiar,
y tant vaig entussiasmarme,
que 'm vaig tirá dalt-á-baix
del llit!
JOANOT. No li passi á vici!
ALEIX. Encara 'm dol el costat.
Je, je, je!.. Prenemhi seti.
(*Se senta en lo silló.*)
JOANOT. Sentemnos, si axís li plau. (*Id. en la cadira.*)
(*Durant lo resto de la escena, se tornan á alsar y sentarse, segons comprenga 'l director.*)
ALEIX. ¿Qué tenim de nou?

JOANOT. Per ara,
grací' á Deu, tot va endavant.
He ferrat l' euga de 'n Piera,
las mulas de cal Garvat,
lo matxo del Ton, y he dit:
ara anémsen á afeytar.
M' he afeytat, y he dit: donchs ara
vésten á veure qué fa
el senyor Rector, y aquí
ara té, bo y afeytat,
al manascal d' aquet poble,
que deu fer goig de mirar.

ALEIX. Cert,... cert... (*Mirantlo ab certa curiositat.*)

JOANOT. (*Després d' una pausa.*) ¿Qué 'm mira?

ALEIX. Me sembla
qu' esteu un xich afectat:
la veu teniu tota... axís...

JOANOT. ¿Já hi som?

ALEIX. ¿Vos passa algun cas?
¡Cóm sou tant fortot de geni
y prompte se 'us puja al cap
la sanch sobrera!...

JOANOT. Te rahó:
m' ho sé y no 'm puch adovar.
Un manascal ¿que vol ferhi?
com té de tractá ab bestiá,
fa que aprengui... á tirar còssas
sens voler.

ALEIX. Je, je!... No tant!
Vos feu poch favor, Joanot!
Ja us ireu prou adovant!
Jo també alguns anys enrera...

JOANOT. Vosté sempre ha estat un sant
com es ara.

ALEIX. De per riure!
Pero vos heu d' esmenar.

JOANOT. De mal adová es la manxa
que de vella s' ha esquexat!
De mal adovar l' enclusa
que, quan reb els cops de mall,
en compte de cantá alegra
no fa més que grinyolar.

ALEIX. En fi, digueume: ¿vos passa,
per ventura, algun... fracás?

JOANOT. Home... ja que tant s' empenya
en que li enrahoni clá
y catalá... (*Va á enrahonar y 's repensa.*)
No! val més
qu' esperi á véurel trempat

per aquexos mons...

ALEIX. Je, je!
Al gra, Joanot!

JOANOT. Donchs... al gra. (*Resolut.*)
Só manescal, peró ab honra
perque... aprecío 'l bestiá.

ALEIX. Ja.

JOANOT. Y ell á mi: no es fatxenda.
Ja veu que n' porto 'l senyal.
(*Mostrant la ferida que du al front.*)

ALEIX. Ji, ji!... 'l senyal d' una còssa.

JOANOT. Res: un potro enjogassat.
Es de tant que m' estimaba
que una còssa 'm va bentar.
¡Pobret!

ALEIX. (¡Liberanos, Dómine,
d' estimacions axís, tan...
espressivas!)

JOANOT. ¡Pobre potro!
Me duya lley.

ALEIX. (¡Si per cas
li 'n du més, el cap li trenca
en dos trosos!)

JOANOT. Oh!...

ALEIX. Endavant!
(Quí no 's consola...)

JOANOT. Jo dich
com deyan els meus passats,
manascals tots: ¿entre 'ls homes
y... es á di, entre 'ls animals
de duas ó quatre camas
¿quina diferencia hi há?
Que 'l caball—dihém, per dirne un,—
no murmura dels caballs,
y l' home sempre murmura
no més que dels seus semblants;
que 'l caball es agrahit,
y 'l home es lo més ingrat;
que 'l caball no es envejós,
y l' home viu envejant;
que 'l caball no fa la guerra
als seus, y 'ls homes se 'n fan.
Fora aquexas diferencias,
fa de molt bon comparar
las bestias ab las personas,
ó animals ab animals.

ALEIX. (*Rihent.*) Moltas gracias.

JOANOT. Jo só axís,
y 'l meu hereu es igual:

porta lley al seu ofici
y... ferra que ferrará.

ALEIX. Ho sé.

JOANOT. Com anaba dihent:
cansat el meu bordegás
de posá 'ls ulls en las mulas
y eugas que venen y van,
diu: posémlos en las donas,
y... en las donas va posáls.

ALEIX. Ja.

JOANOT. (*Ab intenció.*) Entre totas,... ¡una, una
al cor se li va ficar!

ALEIX. Ji, ji, ji!... Y... ¿qui es ella?

JOANOT. (*Molt pausadament.*) Es... noya
que... prop de vosté s' está:
la nena que 's té acullida:
la Xiqueta: neta y clar.

(*Pausa.—Lo capellá 's mostra dolorosament sorprés y va capficantse.*)

La Xiqueta, bonicoya
com el salomó més gran
quan per la festa major
escampa llum pèls voltants.
La Xiqneta á qui voldría
ésser jo pare... pedás.—
Sense sogra ni cunyada,
ni cap més niu de reganys,
ab un hort més axerit
que 'ls pésols qu' en ell s' hi fan,
ab una cuina emblanquida,
y un menjadó ab emparrat,
y una alcova ab parament
que 'ls ángels cantanthi van,
fòra la Xiqueta reyna
sens cansarse de regnar.

ALEIX. (¡Es qu' es prou! L' amor fa poetas
fins als tractants ab bestiar!)

JOANOT. ¿Qué hi diu?

ALEIX. (*Molt turbat.*) Que... que...

JOANOT. (*Posántse en guardia.*) ¿Qué vol dir?

ALEIX. Que en quant per mi..... (*Més turbat encara.*)

JOANOT. (*Ab certa ira que irá crexent.*) ¿Qué?

ALEIX. Heu fet tart.

JOANOT. ¡Oh!

ALEIX. Vaig dá 'l consentiment
fa dos dias á altre.

JOANOT. (*Alsantse y dant un cop de peu.*) ¡Llamps
y trons y pedra, y... ¿Quí es ell?

ALEIX. M' espanteu!..

JOANOT. ¿Quí es?

ALEIX. Reservat
dech esse! Ho vaig prometre, y.,.

JOANOT. (*Furiós.*) Donchs si vosté ho vol callar,
jo no haig de ficarme al llit
sens saberho. ¡Desgraciat
d' ell!

ALEIX. (*Esparverat.*) ¿Qué dihéu?

JOANOT. Qu' estiga
bó.

ALEIX. (*Tremolós, detenintlo.*) Bo! ¿Cóm ho puch estar?
Jo só pruch: jo ho sabeu...
Tot me fa pór y 'm fá esglay!
No puch veure sanch ni res
vermell que hi fassi pensar!
Cada nirvi que jo tinch
es un xicot malcriat
que, quant més li dich qu' estiga,
més brinca desesperat.
No puch ferhi mès: patexo
de pensar que 's pot fer mal
á un pollet..... Sí: soch axís,
Joanot!... Vaja: ¿estéu calmat?
Je, je je!... ¿Qué voleu ferhi?
El vostre noy trobará
donas á centas que 'l vulgan;
y... si no 'n troba, ¿qué hi fa?
També 's pot anar al cel
sense dona!

JOANOT. S' hi va mal.

ALEIX. No, home, no: jo...

JOANOT. (*Desprenentse.*) Bona tarde.

ALEIX. Escolteu... (*Intentant en va deturarlo.*)

JOANOT. L' he de trobar,
y... ¡ay d' ell! (*Se 'n va corrent.*)

ALEIX. ¡Joanot, oh Joanot!
¡Valgam sant Pere y sant Pau!
Valgam sant Nin y sant Non
y sant Cosme y sant Damiá,
y sant Just y sant Pastor
y sant... ¿que ho sé jo quin sant?
¡Quin geni!... Cá; no te frè!
¡Oh! y que si 'l troba, es capás...
Fará una... manascalada!
¡Com si ho veya! Pim y pam
á tort y á dret, com qui pega
á un... á una... Ho ha dit avans,
y ho diu sempre, si: compara
personas ab animals,

y no será estrany que 'l tracti
com si fos un... (*Senyala orellas llargas.*)
Me n' hi vaig.
Válganme 'ls sants Ignocents!
¡Quin home!... ¡Deu de pietat,
dónam llum y dónam forsa,
y sinó... (*Va á un costat.*) No: per allá.
(*Va al altre costat.*)
No: tampoch... Es per allí...
¡Ay! ja ni sé lo que 'm faig,
y ja no sé lo que 'm pesco
ni sé lo que 'm... Uy! (*Ensopegant.*) Ay!.. ay!.

ESCENA VIII

CATERINA, BOY y la demés gent de la Escena II.

(*Surten tots alegres, festejant á la primera.*)

CATERINA. Vaja! No sigueu plagotas!
No 'm feu dí 'ls sams de 'n Banastre!
Estigueu, Boy! .. Vamos, sastre!
Llucia, quietas las manotas!

BOY. Majordoneta!... (*Fentlahi posturas.*)

CATERINA. Arrut! (*Dantli una catxeta.*)

BOY. Sí:
hi hem de punteja uns ballets.

TOTS. Sí, sí, sí, sí!

CATERINA. Y aneu, ximplets!

BOY. Heu de ballarlos ab mí!
Ara que no 'ns veu ningú,
hi hem de fer quatre camadas.
Holé! Ja tinch esmoladas
las camas!

CATARINA. Y si vé algú
y 'ns troba fen cabriolas,
vell vellot, ¿qué pensará?

BOY. ¿Sant Davit no va ballá
sense tenir castanyolas?
¿No hi há en el cel, voto al mon,
y voto al ret de la Sila,
un sant de primera fila
que 's diu sant Pasqual Bailon?

DONA. Just.

BOY. ¿No es un ball nostre vida?
¿Que si ho es? Ara ho veuréu
y la rahó 'm donaréu

tots vosaltres desseguida. (*Pausa. S' agrupan.*
Aquell que un y altre bras
allarga y portarse dexa
amunt y avall y s' hi engrexa,
balla... l' antich contrapás.
Qui de bona ó mala gana,
se fica en una rodona,
balla, curta ó llarga estona,
la llarga ó curta sardana.
Aquell que per tot hónt vá
troba bon aculliment
y fa la sèva content,
balla ditxós el ball plá;
mentre 'l qui tribulacions
passa, com marit ó gendre,
si es viu al fi tè d' apendre
á ballá... 'l ball dels bastons.
Miréu, y en banda dexant
altres balls y altres ballets,
veuréu homes y noyets
y donas sempre ballant:
uns lo ball de l' abundó,
altres lo de la pobresa,
aquell lo de la ximplesa
y aquell altre... un de pitjó.
Ball de goig, ball de lluhí
ó ball de fástich: ¿que hi fá?
Tot es ball, tot es ballá,
tot es ésser bailarí;
y si tot, per conclusió,
es ballar alguna dansa,
ballém, mentre que no 's cansa
de ballá 'l mon balladó.

CATERINA. Bé, vaja: no garléu més,
vellot xerrayre!

BOY. Insultéume,
mes per ballador preneume
y dels insults no 'm fa res.
(*Disposantse al ball.*) Ansia! á la una... Apa! ab mi.

TOTS. Si, si, si! (*Cridant.*)

CATERINA. Calléu ximplots!
No moguéu més esvalots
ó 'us trech á grapats d' aquí.

BOY. (Qué finura!) ¿Y bé?...

CATERINA. Ballém,
donchs, per celebrar la cura
de mossen... (*Picaments de mans; escándol.*)
(*Tapantse las orellas.*) Uf! Reyna pura!
Calléu tabals!

DONA. No podem.
CATERINA. No més duas voltas y prou; (*A Boy.*)
ja us aviso.
BOY. Mucho! Entés.
CATERINA. Si volen ballá 'ls demés,
que ballin... fins al any nou.
(*Dansa característica.—La Majordona y Boy, colocats devant per devant puntejan una estoneta 'l «Ballet» y s' assentan després á conversar, mentre continúa la dansa general.*)

ESCENA IX.

Los anteriors.—PAULÍ, ab ruquet, seguit d' altres noys.

(*Entran tots corrent y s' aturan en primer terme.*)
PAULÍ También volem serhi.
Ho diu l' escolá
que tè poch sènderi,
pró parla molt clá.
Ser clá no es cap mengua;
ho sé de menut
y 'l tel de la llengua
¿veyeu? (*Mostrant la boca.*) Ben romput.
Sentiulo, donchs, ara,
donantvos repós,
al fill de son pare,
qu' era home festós.
BOY. (*Entussiamat.*) Que parli 'l regatxo!
PAULÍ. Paréu bè 'l sentit!
BOY. Aquí, remecacho!
(*Fent fer rodona entorn del noy.*)
CATERINA. Es remalehit! (*Pausa.*)
PAULÍ. Qui 'm veu bé del frontis,
quí 'm mira despay
aquesta carona
no olvida jamay.
Qui 'm sent una estona,
qui 'm vol escoltá,
se fa un tip... d' enveja
del pobr' escolá.
Rectó á qui servexo
es mel y mató:
pèr ço me l' estimo
y 'l mimo per ço.
Pochs cops se m' enfada

si veu escurá
la gran canadella
al seu escolá.
Titllejo campanas
ab goig de valent:
si sé tocá á festa,
també á sometent.
L' encencer ab ayre
jo sé manejá...
Tal hi há que 'l maneja
sens esse escolá.
Vaig naxe un mitjdia,
no fent patir gens
la mare ni l' ávia
ni 'ls prócsims parents.
Vuyt anys sóls tenía
qüe 'm van ensenyá
las feynas d' iglesia
per ferme escolá.
Só molt rebelitre,
molt retrapacer,
y molt rexerrayre,
y molt remoler.
Mes com aqui (*lo cor*) bresca
d' amor també hi há,
tothom galanteja
al pobre escola.
Tal só, tal voldría
ser sempre en el mòn...
Mes... vè l' esperiencia,
disgustos hi son! (*Ab ayres de home de seny.*)
Festeja, noy maco,
que t' has de casá:
agafa xicota...
No pots sè escolá.
Ja tens dona á casa.
Avans del any clos,
ja 't vé nen ó nena...
¡si no 'n venen dos!
Que l' un malalteja;
que l' altre se 'n va...
¡Adéu, alegría!
¡Qui fos escolá!
(*Resolut.*) ¡Malhaja la vida
que may parar vol!
¿Per qué no s' atura
ni un dia aqueix sol?...
Paciencia, noy maco;
no 'l pots aturá:

consólat..... per forsa, (*Ab molta energía.*)
pobret escolá. (*Pausa. Satisfacció general.*)

BOY. Un any l' ohiría,
reíra de bet!
Trompet vaig sé un dia
y... 'm torno trompet
sentint com s' arbitra
aquet bordegás...
Acóstat, belitre,
que 't vull dá un abrás!

PAULÍ. Y quatre dotzenas
prenéumen! (*Abrassantse ab Boy.*)

BOY. Va bé!

PAULÍ. Y vosaltras, nenas,
preneune també.

(*Abrassant depressa ab molta efusió á totas las noyas y á Caterina.*)

CATERINA. Ey tu, ma trencada! (*Oposantshi.*)
ja ets massa grandot.

PAULÍ. Per ço es que m' agrada!

BOY. Redéu ¡quin xicot!

PAULÍ. Petits no s' enteran
qu' es dols l' abrassar:
las noyas enceran...
quan un hi veu clar. (*Ab molta picardía.*)

ESCENA X.

Los anteriors.—MOSSEN ALEIX.

(*Arriva cansadíssim, pantejant, y 's dexa caure sentat en lo silló. Tothom el rodeja.*)

ALEIX. Ay!

CATERINA. Mossen Aleix! (*Colocantse en un costat.*)

PAULÍ. Senyor (*Id. al altre.*)
Rector...

BOY. Reverent ¿qué passa? (*Al costat de Paulí.*)

ALEIX. Passa que... No puch dí un mot!

CATERINA. (*Crídant*) Xiqueta, Xiqueta, baxa
aigua,... vinagre,... vi bo...
(*Mossen Aleix á tot fa que no.*)
una mica de mostassa...
un xich d' aigua sanativa...
posa un' altre mica d' aigua
á escalfar...

ALEIX. (*Fent un esfors.*) Prou! No la vull

veure.

CATERINA. ¡La noya?

(*Lo Rector fa un signe afirmatiu.*)

No baxis,

Xiqueta!

BOY. Peró ¿qué hi há?

¿Es que s' ha rebut de Fransa

alguna noticia perra?

ALEIX. No, Boy, no!

BOY. 'M faría gracia

que altre cop... Pim, pom!...

ALEIX. (*Esgarrifantse.*(Eff... Prou!

PAULÍ. Li feu vení esgarrifansas,

cap de suro!

BOY. Tens rahó!

May penso que no li agrada...

PAULÍ. Ab tant mon com heu seguit,

sempre sereu papanatas!

BOY. (¡Cóm me requiebra!)

ALEIX. (*Suplicant.*) Dexéume!

Vull estar sol.

BOY. Au, canalla,

á despejar tot seguit...

(*Posantse al frente.*) Paso redoblado! En marcha!...

(*Torna.*) Aturéus (*Al Rector.*) Si 'm necesita

per algo...

ALEIX. Gracias, Boy, gracias!

Potsé més tart...

(*S' acostan tots al Capellá altre cop.*)

HOME. Lo mateix,

senyor Rector. (*Tots s' oferexen.*)

BOY. Sab que ab armas

com sense...

ALEIX. (*Nerviós, com avans.*) No, ab armas no!

Ab armas may, Deu me valga!

PAULÍ. (*Ap. á Boy.*) Ja heu dit un' altra bestiesa!

(*Paulí está, per regla general, en totas las escenas en que hi surt Boy al costat d' aquest.*)

DONA. Disposi de tots nosaltres...

HOME. En tot y per tot...

TOTS. ¡Oh, si!

ALEIX. Vos ho agrahexo, fills.

BOY. Apa!

Media vuelta, que fem nosa.

Passéu! Jo á la retaguardia,

perque ningú torni enrera.

(¿Què deurá ser? Ja tinch ansia...)

¿Puch fer falta, Caterina?

BATERINA. No, Boy, no.

COY. Donchs cap á plassa.

ESCENA XI.

MOSSEN ALEIX, CATERINA, PAULI.

(*Aquest permaneix al fondo, detrás del arbre, en actitut espectant.—Pausa.—Caterina s' acosta al sacerdot poch á poch.*)

CATERINA. Senyor Rector...
ALEIX. Caterina,
Catarineta de l' ánima,
¡si sabesses cóm estich
encaterinat!
CATERINA. (*Decidida.*) ¡Malhaja
aquet geni tan humil
que se li ha ficat á l' ánima!
¿Perqué á n' el vell manascal
li ha hagut de dir que paraula
té donada per la noya,
al círurgianet? ¿eh?
ALEIX. (*Estranyant.*) Calla!
¿cóm sabs tu que 'l vell Joanot...
CATERINA. ¡Quina pregunta! M' agrada!
M' engresca, com hi há mon, home!
A fe, no me la esperaba!
ALEIX. (*Desconcertat.*) ¿No...
CATERINA. ¿Vosté té majordona.
y no sab lo que té á casa?
PAULÍ. (Corro á avisá á la Xiqueta,
per si no sabès encara...)
(*Se 'n va de puntetas y fuig escapat escala amunt.*)

ESCENA XII.

CATERINA, MOSSEN ALEIX.

CATERINA. Majordona qu' es com cal
está tan ben enterada,
que avans que 's mogui en el poble
un mosquit, ja 'l veu en l' ayre.
¡No fós perque tinch prudencia,
no fós perque no m' agrada
fer retalls y anar á véndrels,
podría omplir jo set plassas

de noticias!... Digui, digui,
que passa 'l temps, y la Joana
de ballar se cansaría
si la fessim ballar gayre.

ALEIX. Ay! M' haguesses vist! Corrent,
que crech que per un miracle
ab els peus d' altre corria,
l' he atrapat, entrant á casa
seva. «¡Joanot, no 'n feu una
com cap cove de desgracia!
La noya encara es soltera,
y si sense repugnancia
aparent va dirme ahír:
«senyor Rector, vosté 'm mana,»
la cosa no está pas llesta...
la cosa... pot arretglarse.»
Ell no m' ha volgut sentir,
cregut de que l' enganyaba
com un malalt á n' el metje;
vull dí al revés!

CATERINA. *(Volent dir «fins aqui.»)* Bé...

ALEIX. Escoltarme
no ha volgut!

CATERINA Bé: fins aquí...
no sé trobarhi la causa... *(Del disgust.)*

ALEIX. Ja veurás: ara vè 'l bo:
es á dí 'l dolent. Passaba
(Al dir «dolent» indica que ha rebut.)
casualment del altre 'l noy,
vull dí 'l que 'm té demanada
la Xiqueta..

CATERINA. Sí, sí: 'l fill
del cirurgiá. (Gran canalla!
Hipócrita, faritzéu!)
¡Pobre noy!

ALEIX. Qu' á mi m' agrada
tant per lo quiet, bon minyó,
y.. en fi, perqué afortunada
faría á la noya.

CATERINA. *(Irónica.)* Molt!
(No sé si podré aguantarme!)

ALEIX. Passaba, donchs, com te dich;
al véurel, la sanch se 'm glassa
de pó; la pó 'm denuncía,
en Joanot la observa y s' alsa,
va, agafa al noy péls costats,
l' axeca com una palla,
el dexa dret y li diu:
«ab ella no has de casarte,

fill d' un mata-sans!» El noy
tremola primer, se quadra
després y pren la defensa;
jo 'm poso al mitx; se barallan
ells, volen pegarse y... ¡rebo
jo 'ls cops que volen pegarse!
¡Ay! ni un sol se n' ha esgarriat!

CATERINA. (¡Pobre santet!)

ALEIX. A las galtas,
al clatell, allá hont te sembli...
de mitx cos amunt...

CATERINA. (M' eczalta!)

ALEIX. Tots, tots los he anat rebent
á sanassos y á prells... ¡Válgam
la paciencia!

CATERINA. ¡Oh!

ALEIX. Bon profit
me farán, sens dupte, al altre
mon, que lo qu' es en aquet...
no me 'n fan gens!

CATERINA. ¡Tal vegada
l' han llagat!...

ALEIX. (*Somrihent.*) No!...

CATERINA. Cuyti: aném
á fer remey, que 'm fa llástima!

ALEIX. (*Rihent.*) Je, je... No, no cal!

CATERINA. (!Pobret!
Y encara riu!)

ALEIX. Ay! las llagas
á l' ánima sóls la tinch!...
Donas, donas!... Si vosaltras
sempre l' esca del pecat
sou, quan nó l' encesa brasa.
(*Moviment de Caterina.*)
¡Ay, Xiqueta, lo que 'm costas!...
(*Ab certa eczasperació.*) Ella n' ha sigut la causa...
Mes... ¡pobreta! Si es tan bona! (*Resignat.*)

CATERINA. (*Irritada.*) Axó la pert: serho massa.
Si ella franca hagués sigut,
si li hagués dit ab veu clara...

ALEIX. (*Ansiós.*) ¿Qué?

CATERINA. ¿Vol saber qué?

ALEIX. Sí.

CATERINA. Donchs...
basta de prudencia, basta: (*Esplotant.*)
ja no dech més contenirme.

ALEIX. (*Temerós.*) ¡Ay, ay, ay!...

CATERINA. Pot esclamarse
tant com vulgui ara y després;

jo... jo tinch de desfogarme.

ALEIX. Ay! quan ella se desfoga
ja puch amaní... 'l paraigua.

CATERINA. Doncas... hagués sigut jo
la Xiqueta, y malmandada
li hauría, si fa ó no fa,
dit axís ab veu més clara
que la lluna quan fa 'l ple,
ó que la estrella del alba.
Jo á n' el fill del cirurgiá, *(Ab forsa crexent.)*
jo á n' en Timoteu Cigala
que 'm vol per dona, no 'l vull;
no 'l puch veure, me fa rabia,
y dónguili de part mèva,
nó una ni dos carbassas,
sinó un carbasser que 'n llevi
á parells y á cabassadas.»
Si: jo, en lloch de la Xiqueta,
no hauría estat resignada,
y en plata li haguera dit:
«No vull ésser cirurgiana.
Ser tan bo vol dir tabal;
ser tan bona vol dir faba:
parlar clá; axó es lo primer
que 'ns van ensenyar las mares,
y 'l que las mares ensenyan
sempre tè de recordarse.
Ja ho sab, donchs, y ja pot dirho:
l' hereu cirurgiá no passa!
Massa bon minyó ¿compren?
La faría massa santa,
y vosté fòra 'l primer
que no voldría mirarla
posada en una capella
sense permís del Sant Pare.

(Mossen Aleix vol parlar y Caterina, enrahonant depressa y eczaltanse per graus, no li permet.)

No 'm contesti, no. ¿'M vol dir,
com quan s' enfada, xerrayra,
trenca-nous?... Bé: no m' ho diga;
m' ho dich jo, com sempre, y basta.
(Cambiant lo tó.) Ja ja! Calli! Veig venir
al promés... ¡Uy, quina estampa!
¡quin cirurgiá!... Vegi: díguili
que á la noya no li agrada,
que no pot anar ni ab rodas,
que sóls pot servir per planta,
qu' es molt enza, qu' es molt curt,
que no 's posi hont no 'l demanan,

que si 's casa ab ell la noya
ho fará de mala gana;
que no 'l vol, que no 'l vol gens,
ni que 's fiqui á la bugada.
(Se 'n va pujant depressa 'ls escalons.)

ESCENA XIII.

MOSSEN ALEIX.—Després TIMOTEU.

(Tipo de babau ab ayres de trapacer.)

ALEIX. Reyna pura! Sóls aqueix
ruxat de menuda pedra
faltaba que 'm caigués sobre,
després de rebre á dotzenas
las natas y... 'ls matons! ¡Ay,
ay Aleix, bona l' has feta!
TIMOTEU. ¿Puch entrar? *(Ab timidesa, desde la porta.)*
ALEIX. *(Ab impuls venjatiu.)*
¿Tu?... *(Calmat.)* Sí, entra, noy! *(Rihent.)*
TIMOTEU. No goso...
ALEIX. Entra, tonto, entra!
(Timoteu entra. Pausa.)
TIMOTEU. ¿Me perdona ja?... *(Signe dels cops.)*
ALEIX. Je, je!...
Sí, home, sí!
TIMOTEU. Jo, sens esma,
li he clavat ¡ay! alguns tantos,
perque... 'l dret de la defensa
vosté sab qu' es natural!
ALEIX. Massa natural: de veras.
Si tant no 'u fos, Timoteu,
no hauría rebut jo.
TIMOTEU. ¡Crega
qu' ho sento, que 'n tinch un pes,
senyor Rectó, á la conciencia!...
ALEIX. Sí: tu á la conciencia 'l tens,
peró jo 'l tinch á l' esquena...
TIMOTEU. Oh!... *(Aparentaut aflicció.)*
ALEIX. Y al clatell y á las galtas!
TIMOTEU. ¡Oh! Péguim, péguim! *(Agenollantse.)*
ALEIX. Axécat!
TIMOTEU. Péguim per l' amor de Déu!
(Sempre agenollat.)
(¡Com sé que no 'u haig de témer!)
ALEIX. Pobre xicot!... Jí, jí, jí! *(Ajudantlo á alsarse.)*

¿Veus? Mirant que 't penadexes
y ets humil, los cops rebuts
ja 'm donan gust... Ja 'm recrean.

TIMOTEU. (¡Qu' es manso!)

ALEIX. Res me desarma
com... la falta d' armas: cregas.

TIMOTEU. (Fa de bon ferse la víctima
quan no hi há perill de rebre!
¡Que 'n soch de murri!)

ALEIX. (*Acariciant á Timoteu.*) Pobret!
¡Y pensar que la sort mèva
sería véuret casat
ab la noya, y se 'ns enreda...
¡Quín geni 'l del manascal!...
Perdónal!

TIMOTEU. Ja ho faig!

ALEIX. Sí; pensa
que cada tribulació
qu' en la vida 'l cos ens gela
ó 'l fa entrar massa en calor,
com á mi poch há...

ESCENA XIV.

MOSSEN ALEIX. TIMOTEU, JOANOT.

JOANOT. (*Entrant.*) Es oberta
la porta, fiquèmnos dins.

(*Ara s' impresiona y 's demostra irritat al veure al jove.*)

ALEIX. (*Esglayat.*) Joanot! ¡Ay! Timoteu, vésten...
¡Vaya un' orga de rahons.
en compte d' orga d' iglesia!

TIMOTEU. Jo... (*Amenassant, mes esporuguit.*)

ALEIX. ¿He de sufri' altra vegada
catxetas á casa mèva?
¿No n' hi há prou ab un cop? (*Esporuguit.*)

JOANOT. (*Moderantse.*) Massa!

ALEIX. Vésten!...
(*Denotant molta pór de tornar á rebre.*)

JOANOT. No: lo que interessa
primé' es que vosté 'm disculpi.
Després... veure la Xiqueta.
Ella que parli! Parlant,
ja sab que la gent s' entenen.

ALEIX. Just; parlant: nó á bofetadas.
Veig qu' heu cambiat de sistema,

y me 'n alegro moltíssim
per... rahons de tota mena.

JOANOT. Sí, senyor: ella que diga
á quí dona preferencia:
si al meu noy, qu' es un bon mosso,
ó á aquet xicot qu' es...

TIMOTEU. ¿Qué? A veure,
hipopótamo! (*Anant vers Joanot.*)

ALEIX. (*Esparverat estenent los brassos.*) ¡Ay, ay, ay!

JOANOT. ¿Hipopota... qué?

ALEIX. Es finesa,
Joanot: no es insult.—Noy, noy,
no hi torném!

JOANOT. Bé: que diga ella
si 's vol casá ab lo mèu fill
ó ab aquet...

ALEIX. Prou, prou! Cridémla.
(*Crida.*) ¡Noya!... Xiqueta!...—Veyam...!
Peró heu de ferme promesa...
(*Se sent un pas doble de trompetas al fondo.*)
¡Ay!
(*Assustat, dexa cáurer lo bastó, Timoteu l' hi recull.*)

TIMOTEU. Tropa arriva.

JOANOT. Quan tocan,
es senyal qu' al poble ja entran.

ALEIX. ¡Quín salt m' ha fet lo cor!

JOANOT Ja
sabía, desde divendres,
que tenía de passar
una companyía. Venen
de la montanya, y se 'n van
á ciutat...

ALEIX. ¿Quán?

JOANOT. Demá vespre.
(*Para 'l toch de trompetas.*)

ALEIX. ¿Ho sabéu de cert?
(*Baxan poch á poch Caterina y Xiqueta, enrahonant ab vivesa.*)

JOANOT. Ho sé
pe 'l fusteret, que va rebre
noticia del sèu noy gran
que va ab la tropa qu' ara entra.

ALEIX. Respirém! ¡Ay! Dèu nos lliuri...
Primer la mort que la guerra!

ESCENA XV.

Los precedents.—CATERINA, XIQUETA.

(*La segona está ab lo cap baix y posat respectuós, mitx-abrassada ab Caterina á qui no dexa fins al últim. La Majordona reté á la noya molt carinyosament.*)

CATERINA. (*Ap. á Xiq.*) (Ánimo! Fés lo que 't diga!
XIQUETA. Aquí estich, senyor Rector.
Deu los guart.
JOANOT. (*Contemplantla*) (Quin ram d' olor!)
TIMOTEU. (¡Cóm m' engresca!)
(*Pausa llarga. Lo capellá no sab cóm comensar.*)
JOANOT. (*Impacient.*) Vaja! Diga,
reverent, lo que fa al cas! (*Silenci.*)
XIQUETA. (*Ap. á Cater.*) (Callan!)
CATERINA. (*A Xiq.*) (Bé: déxals que callin!)
ALEIX. (¿Cóm fer perque no 's barallin
desprès?...¿Cóm sortir del pas?...
JOANOT. ¿Vol que jo li diga.....
ALEIX. (*Esglayat.*) ¡No!
TIMOT. ¿Vol que jo...
ALEIX. (*Id.*) ¡No, Timoteu! (*Pausa.*)
Noya...
XIQUETA. ¿Mana?...
JOANOT. (*No podent contenirse.*) Jo...
ALEIX. Calléu!
TIMOTEU. (*Id.*) Jo...
ALEIX. Calla!... ¡Quin cap, senyó!
(*Nova pausa.—Lo capellá muda 'l tó de veu.*)
Sabs, Xiqueta, que... 't vaig dí
qu' aquet minyó t' aprecía
y... casarse ab tu voldría.
¿Te 'n recordas?
CATERINA. (*Ap. á Xiq.*) (Digas sí.)
XIQUETA. Si, senyor.
ALEIX. Té la carrera
enllestida: es noy de bé,
y, casante ab ell, pots sé...
Calléu!... Quiét!
(*Lo primer 'u ordena, en vista de que Joanot vol parlar. Lo segon, en vista d' un moviment de Timoteu.*)
XIQUETA. (*Ap. á Cater.*) (¿Qué dich?
CATERINA. (*A Xiq.*) (Ré: espera!)
ALEIX. ¿No... 't sembla que... al séu costat

podrias ésser... ditxosa?
CATERINA. Potser! (*Apuntant á la orella de* Xiq.)
XIQUETA. Potser!
ALEIX. Mes... s' hi oposa
el temor de... un disbarat.
L' hereu de 'n Joanot també
te voldría.
JOANOT. ¡Oh! ben segú!
ALEIX. Ab axó, tens d' ésser tu
qui miris lo que 't convé.
Jo no vull causarte mals;
jo no 't vull donar turment.
¿Quin vols? ¿El que cura gent
ó bé 'l que cura animals?
JOÁNOT. ¡Recordi, mossen Aleix
que animals tots ho som!...
ALEIX. Prou!
No tornéu fé aná en renou
lo mateix de... lo mateix.
¿Resolta, noya, seguexes
á doná 'l sí al hereuhet?
XIQUETA. (*Ap. á Car.*) (Caterina...)
CATERINA. (*Id. á Xiq.*) (Qué?)
XIQUETA. (*Id. á Cater.*) (Tinch fret!)
ALEIX. Parla!
CATERINA. (*Id. que avans.*) (Xit!...)
ALEIX. O 't penadexes
y de l' altra pretensió
n' estás, filla, més cofoya?
XIQUETA. (*Id.*) (Caterina...)
CATERINA. (*Id.*) (¿Qué hi há, noya?)
XIQUETA. (Que... tremolo de... caló!)
ALEIX. Que contesti: ara ja sab...

ESCENA XVI

Los anteriors.—GABRIEL.

(*Va ab traje de militar en campanya.*)

GABRIEL. Deu hi siga... ¡Ah! Ella!..
(*Al saludar Gabriel, tots se giran. Fa la esclamació molt marcada al adonarse de Xiqueta y 's queda en segon ó tercer terme êxtasiat, contemplantla. Caterina fa una mostra d' alegra sorpresa y estreny més en son bras á la noya.*)
XIQUETA. ¡Oh!... Es ell!

(*Apoya lo cap, desmayat, en lo pit de Caterina que 's conserva indiferenta.*)

TIMOTEU. Desmayada!

ALEIX. (*Anant vers Xiq.*) ¡Quín tropell!

CATERINA. ¿Sab quin vol? (*Dels dos.*)

ALEIX. (*Molt ansiós.*) ¿Quín?

JOANOT. (*Id. id.*) ¿Quín?

TIMOTEU. (*Id. id.*) ¿Quín?

CATERINA. (*Ab forsa.*) Cap.

(*Ho diu ficsos los ulls en Gabriel.—Quadro.—Telo rápit.*)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON

QUADRO PRIMER

Sala de la Rectoría.--Arquillas, quadros, taula, cadiras (una de brassos), duas gávias, ab un aucell cada una, penjadas en lo balcó per lo qual s' hi fica ramatje del hort.—Porta al foro y laterals.

ESCENA PRIMERA.

PAULÍ, XATET y varis xicots.

(Los segons forman rodona entorn del primer. Tots sentats en terra.—Pausa.—Fan brometa un moment sense dir res.)

PAULÍ. Vaja! Si sou tan panarras
ó teniu galvana y son,
ó esteu distrets com uns xinos,
y no 'm presteu atenció,
vos dono las dimisorias.

XATET. No!

TOTS. No, no!

PAULÍ. Valdrá més, noys,
qu' aneu á jugá á baldufa,
á palet ó á un altre joch
dels que no donan cscándol
y agradan á n' el senyor
Rector y á la Majordona,
qu' es á la que cal, xicots, *(Marcat.)*
agradar sempre, pró sempre!—
¿Voléu aná á jugar... *(Va á alsarse.)*

TOTS. *(Contenintlo.)* No!

PAULÍ. Recordéu que no es bufar
y fer ampollas axó
d' apendre á ajudá á dir missa

y ser escolá dels bons!
(*Ab ayres de predicador.*)

XATET. ¿Que m' has d' esplicar? Ja ho sé:
pró... per la festa major
jo ja vaig girá 'l missal
y tocá á santus. Bom, bom!
(*Fent com qui estira una corda de campana.*)
Bom, bom, bom! Encara 'm sembla
que m' hi trobo, com hi há mon.
Pró axó sí 'm vaig fé unas mulas!...

(*Ensenya 'ls palmells de las mans y 'ls altres se 'ls hi miran.*)

Miréu .. ¿S' hi conexen, oy?
Varen ser mulas... d' aquellas,
de... senyor bisbe y pitjors.

PAULÍ. Bè: sabeu que 'l *llatinorum*
es enrevessat y molt;
¿penseu que tot es dí «*oremus*»
y «*amen?*» Doncas no, senyors.
L' ajudá á dir missa es cosa
que vol molt... ¡vaja! d' alló...
y... d' alló altre. ¿Entenéu?

XATET. Prou! Bé parlas prou clar!

PAULÍ. Donchs
atenció, y vamos á veure.
(*Moviment, mormuri, y després silenci.*)
Xato: tu primer que tots.
Faré preguntas saltadas.

TOTS. Oh!... (*Volent dir qu' es massa difícil.*)

PAULÍ. Oh! (*Ab escarni.*)—Ximplets: serán d' alló
més senzillas.

TOTS. Ah!... (*Volent dir: axís bè.*)

PAULÍ. (*Escarnint.*) Ah!... y donsas,
¿qué us pensabau, burinots?
¿Pensabau que desd' avuy...—
A veure, Xato: respon.

XATET. Jo... (*Ronsejant.*)

PAULÍ. Tú.—Després de la Epístola,
¿qué 's diu?...

XATET. (*No recordant.*) 'S diu...'s diu...

PAULÍ. Bo!
Ja hem esgarrada la cria!

XATET Se diu... *mecum pritu tuó* (*Ab cantarella.*)

(*Tots se posan á riure y fan posturas al Xatet, especialment un d' ells.*)

PAULÍ. A veure, tu que rius tant,
Calsasas: ¿qué 's diu? Respon.
¿Qué diu l' escolá?

NOY. (*Molt decidit.*) Diu *Dónimus*

vobiscum. (*Cridant y ab cantarella.*)
(*Novas riallas.*)

PAULÍ. ¿Ho veus, talós?
L' has dita encara més grossa
que 'l Xato! Lo que 's respon
es *Deo gratias.* (*Pronunciat «gracias.»*)

XATET. Ho tenía
á la punta de la...

NOY. Y jo.

TOTS. Y jo... (*Soroll.*)

PAULÍ. (*Crit.*) Muxoni! (*Silenci.*) Probem,
donchs, ara un altre entretoch.
Alsémnos... (*Tots s' axecan.*) Jo 'm poso aquí.
(*Se coloca prop de la taula com qui va á celebrar.*)
Xato: vínam aquí prop.
Tú fas d' escolá de sério;
jo faig de senyor Rector.
(*Figura resar alguna oració llatina entre dents y 's gira á estil de capellá, dihent:*)
Orate, frates!.. (*Ningú contesta.*) Vaja, home!

NOY. ¡Ah! ¿tinch de respondre?

PAULÍ. ¿Y donchs,
Orate, frates, he dit.

NOY. Ah! *Amen.* (*Sempre ab cantarella d' escolá.*)

PAULI. Ruch!

NOY. *Ecum...*

PAULI. Tampoch!

NOY. Ah! ja ho sé: *laus tibi, Christe!*

PAULI. *Laus tibi,* tonto!

NOY. Bè: jo...
(*Ab reconvenció, pero al mateix temps ab respecte.*)
No 't fassis tan veure, home!
Ja ho apendrém poch á poch!
A mi sempre 'm diu Don Toni,
que sab molts llibres de cor:
«Noy, tira per capellá!»
y... hi tiraré, com hi há mon.
(*Fent l' home.*)
¡Com que á mí axó de las donas
no m' engresca ja ara, y com
sé que... no faig per casat,
perque... tinch el geni fort,
puch arrivá á ser canonge
y posá' un ventre axís gros.
(*Senyalant ab los brassos.*)

PAULI. Calléu! Sento que algú vé.
Vaja! Baxéu cap al hort,
y sota l' ombra dels arbres
podrem seguir la llissó.

(*Los xicots se colocan al últim terme y Paulí avansa.*)
Ay! Crech que 'm farán tornar
ab poch temps tarit-tarot.
Qui ab criaturas se fica
ja se sab que 'n surt... d' alló.
¡Per l' amor de Dèu tot siga!
¡Per l' amor de Dèu tan sòls!
Planté d' escolans vull fer
com qui fá planté de cols!
A veure si 'm surten bledas
com al hortelá...

ESCENA II

Los anteriors.—TIMOTEU.

TIMOTEU. (*Entrant.*) Hola, noy!
(*Los xicots fan posturas, d' amagat, á Timoteu.*)
PAULÍ. (Bona l' hem feta, Jeroni!
Ja tinch aqui al fastigós.)
(*Als noys.*) Vaja! anéu. Jo baxaré
després. (*Se 'n van.*) Ey! Poch esvalot,
ó hi regnará la indulgencia! (*Bastó.*)
Anéu baxant poch á poch,
que hi há una lloca que cova
y 's moririan els polls.

ESCENA III.

PAULÍ, TIMOTEU.

(*Pausa.—Se miran una estoneta.*)
TIMOTEU. (*Ansiós.*) ¿Y bè, escolá?
PAULÍ. Y bé? Y malorum!
TIMOTEU. ¿Vols dir que...
PAULÍ. Vull dir, senyor
Timoteu, *malorum causa*,
com va dir, plorant y molt,
un sant que tocaba l' arpa
tot llensantla en un recó.
TIMOTEU. ¿Es á dir que... la Xiqueta (*Reprimíntse.*)
persisteix dantme...
PAULÍ. Melons,
si no vol dirne carbassas,

ó rabaquets.

TIMOTEU. Res d' axó!
Tot, Paulí, me desventrella
ó 'm torna á la boca!

PAULÍ. Ah!

TIMOTEU. ¿Cóm
lograr qu' ella 'm correspongui?
¡Tant que la estimo!

PAULÍ. Prou, prou!
Estimar es lo de menos;
sé estimat es la questió.
Si un tingués tot lo qu' estima!...

TIMOTEU. Desprès que un cel de colors
va obrirme mossen Aleix!
Desprès de trobarmhi... ¡Plof!...
(*Signe de caiguda.*)
¡No puch, no sé resignarmhi!

PAULÍ. ¡Perqué no bebía ab got
y nó á galet, com va ferho?

TIMOTEU. ¡Tant que confiaba en tu! (*Enfadantse.*)

PAULÍ. Jo
vaig dirli que miraría
si aqueix mal tenia adob;
ho he mirat, y... en fi, es un mal
que ni ab purgas, ni ab xarobs,
ni ab pegatel-las, ni ab res,
lo curan cent sangradors.
Si la dieta no matés
á qui está sa y está fort...
li diría: «dieta dieta!»
si no que 'm faría pòr,
—y perdoni 'l comparar—
que no fes com...

TIMOTEU. ¿Com qué?

PAULÍ. Com...
com l' ase...

TIMOTEU. (*Picat.*) Què?

PAULÍ. Vull di... 'l ruch.

TIMOTEU. Ah! (*Volent dir «axó encara!»*)

PAULÍ. 'S va morir ¡pobrissó!
justament quan s' avesaba
á no menjar poch ni molt.

TIMOTEU. Paulí...

PAULÍ. (*Fingint aflicció*) ¡Pobre ase! Ji, ji!... (*Afect. plor.*)
pensanthi se 'm trenca 'l cor'
Vosté es com ell...

TIMOTEU. Eh?

PAULÍ. Y 'm fa pena
mirarlo!... Pobre xícot!

TIMOTEU. Jo...
PAULÍ. Sí: Vosté 's morirá
de fam, si avesarse vol
á viure d' amor... per riure.
¡Pobre ase! Ay, no: ¡pobre senyor!
TIMOTEU. (*Ja irritat.*) Es á dir que 'l capitá...
PAULÍ. No m' hi embolico en axó.
Els capitans duhen sabre,
y 'ls sabres me fan més pòr!...
TIMOTEU. (*Esplotant.*) Donchs... jo si que m' hi embolico,
estrafolari, murriot,
poca vergonya... (*Amenassant.*)
PAULÍ. (*Posantse á la defensiva.*) Ey, ey, ey!
Cuidado, mestre, ab els mots,
ó agafo un trasto y li clavo
entre cap y potas.
TIMOTEU. (No;
no u tirém tot á rodar!
Reprimímnos! Es millor.
Sò molt murri, y es precís
no desmentir aquet nom!)
PAULÍ. ¿Hont va 'l mata-batejats,
aprenent d' enterra morts?
TIMOTEU. Oh!... (*Rabiós, pero contenintse.*)
PAULÍ. ¿Potser sí s' ha cregut
que, perqué axís nanó sò,
me dexaría... (*Pegar.*) Cá, mestre!
S' ha errat de casa!
TIMOTEU. (*Ab esfors.*) Bè:... Donchs
dígam: ¿el Rector hònt para?
¿ahónt...
PAULÍ. Digui 'l senyor Rector
y... *ego te absolvo* (*Fent la senyal correspont.*)
TIMOTEU. Bè: ¿hónt es?
PAULÍ. A... doná un passeig per l' hort.
(Si no hi es, será á altra banda.)
TIMOTEU. (Ma áncora de salvació
es el capellá... Esplotémlo.)
Adéu, estrafolariot. (*Ab retintin.*)
PAULÍ. Passiho bé, senyor... Coseta. (*Id.*)
TIMOTEU. ¡Ay, ay de tu!
PAULÍ. ¡Ay, quina pòr!
TIMOTEU. Veurás, si puch adovarmhi! (*Diálech viu.*)
PAULÍ. Veurá, si crexo un pamot!
TIMOTEU. Veurás, quan venjarme puga!
PAULÍ. Veurá, quan m' engrexi jo!
TIMOTEU. ¡Ja sabs que no cauhen totas
per sant Joan!
PAULÍ. ¡Ja sab que molts

van per... esquilar y... 's troban
ab un coxí aquí! (*Lo clatell.*)

TIMOTEU. Ans de poch
pot torná á ser batlle 'l pare!

PAULÍ. Ja m' agafa tremolor!

TIMOTEU. Patirás!

PAULÍ. ¿De qué? ¿Del fetje?
Vosté, en cambi, patir pot
de mal de pedra! (*Fent l' acció de tirarne una.*)

TIMOTEU. Prepárat!

PAULÍ. Temps há qu' ho estich!

TIMOTEU. Presons
hi há, Paulí!

PAULÍ. Pró avans hi há camas
¿sab? per poder tocá 'l dos.

TIMOTEU. Bretolet! (*Anántsen.*)

PAULÍ. (*Molt quiet*). Més que vosté!

TIMOTEU. Insolent! (*Id.*)

PAULÍ. Ara m' ha mort!

TIMOTEU. ¡Oh! ¡tem la meva venjansa!
tem... al fill d' un batlle!! (*Se 'n va.*)

PAULÍ. (*Cantant y ballant fent moltas voltas.*)
Tom,
Tararóm, tom, tom, tomtena,
tom, tom, tomtena, tom.

(*Balla, mentre 'l altre se'n va poch á poch y rabiós. Cada cop que Timoteu se 'l mira, ell repren ab més forsa 'l volteig.*)

ESCENA IV.

PAULÍ.—Després XIQUETA.

PAULÍ. ¡Que n' ets de curt de senderi!
¡Que n' ets de flach de magí!...
¿Qué t' has figurat de mi?
Ni que 'm desses un imperi,
te voldría... protegí. (*Dantse importancia.*)
Protegirlo! A ell y á son pare
tè sempre la Majordona
de qúa d' ull; jo sé ara
que si algun vehí 'ls abona,
ella s' hi tomba de cara!
¿Y voléu que, sabent jo
cóm pensa la Caterina,
els... protegexi? Cá, no!
Ella sempre ho endevina;

ella sempre té rahó.

XIQUETA. Paulí! (*Trista, adelantant.*)

PAULÍ. (*Agafantli la ma.*) Xiqueta rumbosa,
cara de cel bonicoy,
¡que no 't vegi axí anguniosa!
¡si t' he de mirar plorosa,
axuga 'l plor d' aquet noy!

(*Fa adelantarla y, després de ferla sentar en una cadira, se coloca als seus peus com un enamorat romántich.*)

¿No sabs tu,... rexinxoladà,
que 'n Paulí beuría 'l vent
per tu? ¿que 'l que á tu t' enfada
á n', ell l' enfada al moment?
Si hem viscut contents, plegats
com duas fullas de rosa,
siguém tots dos desgraciats,
que... ja la ditxa 'm fa nosa. (*La acaricía.*)
Quan te veig tan axerida
y penso qu' estás sufrint,
me sembla que mitja vida
com boyra se 'm va esbargint.

XIQUETA. ¡Pobre Paulí! (*Amanyagantli 'ls cabells*)

PAULÍ. Pobrissona!
(*Com si parlés ab una nena.*)
¿Qué t' han fet? Cuyta! ¿Qué tens?...
¡Ah! si jo sigués persona,
en compte d' esse un comens
d' home; si 'm trobés fornit
en compte d' esse un miqueta,
veurías com tot seguit... (*Amenassant.*)

XIQUETA. No, no, no! (*Ab cert esglay y reprimint á Paulí.*)

PAULÍ. Es que vull, Xiqueta,
que sigas felís, com ho es
un nen ab joguina nova!
Jo vull que no 't falti res!

XIQUETA. ¡Cóm t' aprécio tanta prova
de voluntat! (*Ploriquejant.*)

PAULÍ. (*Rihent.*) Jo, jo, jo!
¿Ploriquejas?..

XIQUETA. Oh!

PAULÍ. (*Cambiant lo tó.*) ¡No sè apte
per... Bè: porta 'l mocadó...

(*L'hi trau de la butxaca y diu, axugantli 'ls ulls:*)

Vaja, Paulí, fes dissapte!

ESCENA V.

PAULÍ, XIQUETA.—CATERINA.

CATERINA. (*Enfadada.*) Just; axís: feuvos posturas! (*S' alsan los jóves esporuguits.*)
Gran modo d' anar com cal!
No: ab bobons y confituras
no 's curará 'l nostre mal.
PAULÍ. ¿Qu' hem de fer?
CATARINA. Tu, Paulinet,
corre á avisá 'n Boy.
PAULÍ. Ja hi vola
l' escolá. (*Anántsen lleuger.*)
CATERINA. Tu, aquí un ratet.
(*Obra la porta lateral oposada á la de sortida é hi fá entrar á Xiqueta.*)
Jo m' entench y ballo sola.

ESCENA VI.

CATERINA.—Desseguida GABRIEL.

CATERINA. Ara avisém al senyor
capitá.—Entri, don Gabriel.
(*Dona l' avís després d' anar á la porta del foro y dirigintse á dins. Entra D. Gabriel.*)
Podem parlar sens rezel.
Es fora 'l senyor Rector.
Ha anat á veure una dona
que fa temps está tullida.
GABRIEL ¡Pobre capellá!
CATERINA. En la vida
ha vist ánima més bona.
GABRIEL. Sí: pero ¡ay! sa negativa
ha estat tan ferma y resolta,
que temo que si altra volta,
sentintla, vegés que 'm priva
d' una sort ambicionada
ab afany jamay sentit...
Vos sabeu bé lo qu' ha dit:
«Al poble la vull casada.
»Es la meva voluntat

»que no 's moga de prop meu,
»y si tal no permet Dèu,
»veja jo l' afortunat
»espós, per la mia sort,
»paisá sóls, noy de la terra.
»Dir militar es dir guerra, (*Marcat.*)
» y guerra es desgracia y mort.
»No puch—ha finit—donar
»un consentiment per forsa!»

CATERINA. Ja ho sé; costará de torse.

GÁBRIEL. Y de vos ¡quín murmurar
fan ja alguns!

CATERINA. Bah! Hi poso greix,
tenint la conciencia pura,
qu' es sempre aquell que murmura
qui ser murmurat mereix.
Jo dexo dí y dexo dir
anant dreta al que 'm fa pessa!
Si tinch ayres de mestressa,
senyal de que 'ls puch tenir.
¡Quánts y quántas que 'm retallan,
sense quant val ni quant costa,
desde 'l dematí á la posta
de sol, cridan y 's barallan!
Y jo no 'm fico ab ningú;
faig la meva tan tranquila;
compadexo á qui 'm vigila
y estich de rabia en dejú.
May falta roba planxada
als altars y sagristía:
me llevo á punta de dia
y trenco un son per mitjdiada.
De la rectoría al temple;
del temple á casa ó al hort...
¿Diuhen que 'l meu geni es fort?
Que no 'l prenguin per eczemple.
No 'm dono cap fum de santa;
sò pecadora com totas,
pró... m' empestan las devotas
á qui un tirabou espanta.
Jo gota ni gens patexo,
mirant el goig del jovent;
jo, ab lo seu divertiment,
de rebot me divertexo.
No miro 'l mon trist y negre;
quan prego al Dèu de bondat,
may veig un Dèu malcarat,
sempre veig un Dèu alegre.
Encara que porto lley

al capellá bondadós
á qui dech viure y repós
en cambi del meu servey,
no 'm vull fer la mare pía
sense quant costa y quant val:
el cor net, el cap ben alt
y... ¡á passeig l' hipocresía!

GABRIEL. Ja 'l dia en que 'us vaig conexe
acompanyant á la noya,
me vareu semblá una joya
de bondat!

CATERINA. Uy! ¡cóm m' engrexa!

GABRIEL. No 'us adúlo: parlo franch;
enrahono tal com sento.

CATERINA. Miri que si li esperimento
que del negre 'n vol fer blanch,
li giro de cop l' esquena
y 'l dexo per... trapacer.

GABRIEL. ¡Oh, no; no 'u haureu de fer!

CATERINA. Bè: si ho es, fassin esmena
aviat.

GABRIEL. 'Us dich qne tant vos
com la estimada donzella...

CATERINA. Atúris.

GABRIEL. ¿Qué?

CATERINA. Parlém d' ella,
qu' es lo que convé á tots dos.

(*Pausa.—Caterina s' acosta molt á D. Gabriel y 'l guayta fit á fit una estona.*)

¿La estima ben de debó
á la noya?

GABRIEL. Ab tan anhel
com estima l' ample cel
l' aucellet més voladó.
La estimo ab l' amor inmens
que s' estima 'l goig d' ahí,
qu' es amor que posa en mí
angelicals sentiments.
Es trench d' alba esplendorós.
que inunda de claretat
desde 'l brí d' herba del prat
al bosch espés y sombrós.
Esperansa de clar dia
que ja per mí no es incert:
promesa d' un dols concert
de vritat y fantasía.
Amor que palpita y creix
y que tot mon sér eczalta:
amor al que res li falta,

puix... fins té pór d' ell mateix.
CATERINA. (Sóls tan nobles sentiments
espressa aquell que 'ls té aquí.) (*Cor.*)
Mes... digui: ¿coneix si axí
será sempre? ¿Creu que gens
pot refradarse...
GABRIEL. (*Ab molta enteresa.*) Ah! us ho abono
y vos ho juro en tot cas.
CATERINA. Lo segon no jurarás...
GABRIEL. Perdonéu!
CATERINA. Sí, home, 'l perdono;
mes... (*Rihent y com anant á posar condició.*)
GABRIEL. ¿Qué?
CATERINA. Porta penitencia
tot pecat, tan xich com gros!
GABRIEL. Penitencia que 'm deu vos
la espero ja ab impaciencia.
CATERINA. Dolentot! Es dir que...
GABRIEL. (*Somrihent.*) Sí,
Caterina: prompte déume
penitencia!.. ¡Castiguéume!
CATERINA. Donchs...
(*Va á la porta per hont se n' ha anat Xiqueta.*)
Noya!... (*Apareix la noya.*)
GABRIEL. ¡Oh sort!
CATERINA. Velhi aquí.
(*Fent anar á Xiqueta vers Gabriel.*)

ESCENA VII.

CATERINA, GABRIEL.—XIQUETA.

GABRIEL. Cor del meu cor, vida mia!
XIQUETA. Estimat meu!
GABRIEL. Ma promesa!
CATERINA. Prou, prou! que hi há roba estesa!
XIQUETA. ¿Hont es?
CATERINA. Jo.
XIQUETA. Vos.
CATERINA. Sí: 'm vindría
aigua á la boca, y no'u vull.
¿No sabéu que sou promesos?
¡Oh sí!
XIQUETA. ¡Oh sí!
CATERINA. (*Imitantlos.*) Oh sí!—Donchs entesos.
Ara cal girar de full.
Parlém de...

ESCENA VIII.

Los anteriors.—PAULÍ, BOY.

(*Se forman los corresponents grupos, segons lo diálech.*)

PAULÍ — Aquí estem tots dos.

BOY. — Capitá, á las ordes sèvas!

(*Ho diu quadrantse. Gabriel s' hi acosta y l' abrassa*).

CATERINA. — Res de capitans: aquí ara
sóls hi há capitanesa,
y aquesta sòch jo: Es aquí
la rectoría, y mestressa
sò, que jamay per la cara
me dexo passar manetas, (*Las de Xiq.*)
mans, (*Las del cap*) ni manotas. (*Las de Boy.*)

BOY. — (*Entussiasmat, fent una cabriola.*) Hole, hole!
Viva la sal y canela!
Viva...

PAULÍ. — Ximple!

CATERINA. — Veterano;
res de salts, ni res de gresca!

BOY — (*Amoscat.*) Ah...

PAULÍ. (*A Boy.*) — Peléu l' ou!

CATERINA. — Ahí era cas
de ballar, avuy va séria
la cosa.

BOY. — Ja 'm formaliso
com un primero. Ejem! (*Estirantse 'ls bigotis.*)

PAULÍ. (*A Boy.*) — Enza!
Criatura!

BOY. — (*Rihent.*) Jo, jo!.. Ah! (*Formlisantse.*) Perdó.
Digueu de qué 's tracta: á veure.

CATERINA. Acosteuvos! (*Fa acostar á Boy y Paulí. Gabriel y Xiqueta, festejant, no fan cas del avís*).
Vaja! Aquí
(*Ho diu, agafantlos pèls brassos y fentlos aprocsimar.*)
á escoltar lo que interessa.
(*Petita pausa.*)
Mossen Aleix s' ha enfadat...

XIQUETA. — ¡Oh, cóm!

CATERINA. — De mala manera,
«¡Primer monja!» fins ha dit
alterat, «una y deu rexas.
que la guardin tot lo dia

primer que... militaresa!»

BOY. ¿Axó ha dit? Hombre... (*Volent fer el fiero.*)

PAULÍ. *Ab tó de mando á Boy.*) Calléu!

BOY. Voto á...

PAULÍ. ¡Us lligaré la llengua,
babau!

BOY. (*Rihent.*) Jo, jo, jo! té ayres
de primero!

CATERINA. (*Resolta.*) Una catxeta
us dono jo á vos y á tu,
si 'm trenquen més la conversa.

PAULÍ. *(noscat.)* (Callem!)

BOY. (*Id.*) (Aguanta!)

CATERINA. Donchs sí:
sabres ní gent forastera
vol; diu qu' es de Cadaqués
y «nos ab nos,» diu com pensa.
Com recorda aquella diada
en que aquí la soldadesca
se va conportar tan mal
com si fos tropa estranjera,...
Ab axó, per obligarlo
á una rendició complerta
cal usar d' armas mol fortas:
armas blancas y armas negras,
armas de tall y de foch
ó de fum.

GABRIEL. Sou estratégica!

CATERINA. Com si 'm deya Llucia, fill.

GABRIEL. Vull dir que parleu en retgla.
No es burla

CATERINA. Bè, ara vosté
no 'm trenqui tampoch la beta
tot enllustrantme la cara.
Sab que temps no podem perdre
y que á grans mals grans remeys.

BOY. ¿Vaig á buscar la escopeta?

PAULÍ. Bo!

BOY. Qué?

PAULÍ. No tornéu á dir
ximplesas, Boy!

BOY. (Ja 'm festeja
y alaba com de costum.
Jè, jè, jè!)

CATERINA. Res de fer fressa;
res de soroll ni d' escándol.
La cosa no més vol ferma (*Marcat.*)
voluntat per part de tots.

PAULÍ. El senyor Rector vé! Alerta!

(Ho diu, entrant en escena.)

CATERINA. Entréu, Boy! Entra, Paulí!
Desseguida á dins. *(Als joves,)*
(Fa entrarlos per la porta lateral esquerra).

PAULÍ. Creyémla.

CATERINA. *(A Gabriel.)* Vosté per el menjador *(Rápit.)*
podrá exir sense que 'l veja
ell.

XIQUETA. Sí: hi há una porta que hi dona.

CATERINA. Cuytém, que ja 'l sento qu' entra.

ESCENA X.

MOSSEN ALEIX.

(Entra ab lo barret tret, y 'l deixa, junt ab lo bastó, en una cadira,)

Pobra dona! Crech que no
ho contará gayre temps!
¡Oh! y que dexa tres petits
que son tres tofas de neu.
Ab un cabell ros, crespat,
un nas arremangadet
y unas galtonas més macas
que... Jí, ji! En veyent noyets
axerits, sembla que torno
á un mon diferent d' aquet
hont de primé habia estat
y ja no hi pensaba gens.
Donchs sí: son tan blanchs y hermosos
que dels meus dols m' han distret.
Fins he tornat á pensar
que 'l menacor es dolent,
y que si tingués jo un' orga,
fòra ditxós com un Rey:
es dir, com un Rey ditxós:
entenemnos... Je, jè, jè!..
Ala! A veure com tením
els meus pobres aucellets...
(Va á mirar las duas gávias.)
Ben provehits. *(S' assenta.)*
(Pausa.—Guayta detingudament l' escenari.)
¡Qu' es estrany!
Ni la Caterina veig
per aquí ni la Xiqueta!...
¡Ay! tinch el pressentiment
de qu' encara més desditxas

m' esperan, per' mor d' aquell
(*Ab certa ira.*) militar... (*Reprimintse.*) ¡Dèu el perdoni!
Sí: el cor me diu... ¿Qué hi fa? Res.
Oh! tantas cosas m' ha dit
el cor, que no s' han cumplert
ni per broma!... Quan molt jove,
me deya: «Créume: ab el temps
te casarás y tindrás
sis bordegassos ó set.»
¿Sí? Donchs no m' he casat may,
ni ha succehit... lo demés.
En sent home, vaig seguir
una vegada cert plet,
(únich cop qu' he pledejat!)
y 'm deya 'l cor: «Rahó tens
y l' has de guanyar ab costas!»
¿Ab costas has dit, cor meu?
Las costas no van faltar,
peró... á costas mevas, ey!

ESCENA X.

MOSSEN ALEIX, BOY.

(Entra tot amohinat, ab lo cap baix, etc.)

BOY. Senyor Rector, Dèu lo guart.
ALEIX. Hola, hortelá: ¿cóm aném?
Tú sempre ab la teva gorra
de quartel.
BOY. Sempre: es ben cert.
Jo, al cap la gorra que hi duch,
y en el cap sempre vosté
la déria de la musica,
de l' orga y de lo demès.
Cada loco con su tema,
que deya sempre 'l furriel.
Cada hú per hont la enfila
dihém nosaltres.
ALEIX. Axís es:
jo las enfilo per l' orga,
y... enfilada may la veig.
BOY. (*Anguniós.*) (¿Cóm li dich lo que haig de dirli?
Cá! Las en flich si jo sé
com comensar!...) (*Pausa.*)
ALEIX. Je, je!... Vaya,
vaya!
BOY. Endemés...

ALEIX. ¿Qué hi há?...
BOY. (*Gratantse 'l cap.*) Endemés...
(*Demostra no saber formular lo que voldría.*)
ALEIX. ¿Falta aigua al safretx?
BOY. Cá, no!
No es axó 'l que vull dí. ¿Enten?
Vull dir que... que...
ALEIX. ¿Fas embuts?
Boy, ¿que t' has tornat llauner?
Ji, ji, ji!
BOY. No cal que riga!
Vull dirli... resoltament:
que pot buscarse hortelá,
que me 'n vaig del poble.
ALEIX. (*Assustat.*) Anem!
¿quina vespa ara 't pessiga?
BOY. Cap vespa, mossen Aleix.
Sinó que... com que... soch jove ..
ALEIX. ¿Jove? Si tens els cabells
y 'ls mustatxos ja tots grisos!
BOY. Bé, no: vull dir que... soch vell,
pró puch fer molts anys encara,
y... 'm tira encara 'l fusell,
y... alló de cridar: «Patrona!
Ojo! que té bona gent.»
Y ferla riure una mica
demanantli,... tot rihent,
«un poch de ajo y julioverde
para amanecer el bé
del capitan.» ¡Quina broma!
Sobre tot quan un hom tè
un primero com tenía
jo, y un cert cabo furriel
com el cabo á qui li deyam
els números «á mí qué.»
ALEIX. ¿Es á dir que altre cop vols... (*Afligit.*)
BOY. Anármen á serví al Rey.
Com la cabra tira al monte,
jo tiro encara... al quartel.
ALEIX. ¡Válgam Sant Pere y Sant Pau!
BOY. Y.. (*Mudant la veu.*) Sobre tot, me 'n vaig, per..
ALEIX. ¿Perqué?
BOY. Per... per no veure
sufrir, com avuy sufreix,
la Xiqueta, á qui jo porto
tanta voluntat.
ALEIX. (*Maravellat.*) ¿També
voldrías que consentís
en que 's casi ab...

BOY. No: jo res
vull: jo, anántmen. ja he enllestít.
(Tinguém compte á fe 'l paper
com m' ha dit la Majordona!)
Si gemega, lluny seré
y á n' ella y la Caterina
no veuré patir may més.
(*Pausa. Ab to llastimós, si bé viril.*)
Senyor Rector... que 's conservi!
Tóquila!... Estiga bonet...
(*Lo Rector está com alelat.*)
(Marcat.) Al segon toch de corneta...
cap á ciutat falta gent,
ab tota la companyía,
y... en fi: ja ho sab lo demés.
(*Dexa la ma del sacerdot.*)
Al segon toch de corneta...
ja ho sab: en marxa estarém. (*Va per anársen.*)

ALEIX. Pero home, vínam aquí.

BOY. Lo dit, dit: no hi há rémey.
La Majordona 'm fa llástima,
la Xiqueta me 'n fa més;
vosté las fa desgraciadas
y... no vull viure ab vosté.
(Axó es dir pocas paraulas
pero... dolentas.)

ALEIX. Dèu meu!
¿Y m' haig de sentír axó?

BOY. ¿Se 'n desdiu?...

ALEIX. No puch, no dech.

BOY. Donchs... conversion á la izquierda,
de frente... Estiga bonet.
Al segon toch de corneta...
Ja li he dit y queda entés.

ALEIX. Peró Boy...

BOY. No hi há més Boy
que... 'l que crema!—Uno, dos, tres...
(Se 'n va marcant molt lo pas militar.)

ESCENA XI.

MOSSEN ALEIX.—Aviat PAULÍ.

ALEIX. Es boig!... Oh! no 'm cab dupte!...
Mes no! Encara 'm recorda
qu' ab seny ben clá enrahonaba.
(*Surt Paulí, després de mirar desde la porta que 'l Rector está sol.*)

PAULI. *(Resolut.)* Bons dias.
ALEIX. Y bon' hora. *(Pausa.)*
PAULÍ. Senyor Rector: ¿li sembla
si tinch cap taca á l' honra?...
(Encarat ab el capellá.)
ALEIX. ¿Tacas?... Ji, ji!...
PAULÍ. No riga,
que séria va la cosa!
M' han dit que 'ls que desitjan
entrá al ezércit, pobres
ó richs, han d' avenirse
en dar d' honradés provas.
¿Es cert?
ALEIX. *(Un xich alarmat.)* ¿Per qué preguntas
me fas tan... enfadosas?
¿També tu...
PAULÍ. Sí: m' engrescan
trompetas y redobles,
y trompeter vull ferme
ó timbaler.
ALEIX. Home, home!
PAULÍ. Ja estich cansat d' iglesia,
ja estich cansat de poble
y estich cansat de veure
la Xica ploricosa.
No vull tocá á completas,
ni trilletjá una estona,
ni vull encendre llantias,
ni vull cassar nius d' ólivas.
Son feynas que si un dia
me daban ditxa y gloria,
desd' ara 'm fastiguejan
y sóls neguit me donan.
Me 'n vaig, ja que 's presenta
una ocasió tan bona:
vull seguir terra y terras,
vull la ciutat recorre,
vull que de mi se 'n parli
y vull fer troná y ploure.
(Entussiasme crexent.)
Un regiment m' espera;
ja l' enamich s' acosta...
¡Terrererí!... Encoratjo
un reguitzell de tropas.
Rataplamplam! Ja fújen
los enamichs... ¡Cóm corran!
(Al marcar molt forta y extremadament los cops de tabal, s' acosta al sacerdot y l' esparvera.)
Lo camp es una estesa

de morts y... d' altras cosas.
Adéu, oh Rectoría!
Gávias y aucells que un' hora
vaig cuidá ab tant carinyo,
adeusiáu, que vola
lo temps y tinch d' anármen
á veure 'l mon... de monas.—
Senyor Rector, quan senti
tocar per la segona
vegada una corneta,
senyal que seré fora.
Ja ho sab: ja pot buscarse
altre escolá pèl poble;
ja ho sab: jo penjo 'ls hábits
d' una figuera grossa.
No 'm vulga detenirme,
jo sé lo que 'm pertoca:
jo estimo la Xiqueta,
jo vull la Majordona,
y jo no he de quedarme
ni que 'm cubrís de doblas,
ni que 'm dongués desd' ara
l' imperi de Mahoma.
Aquí sento que 'm punxan,
allá (*fora*) sento que 'm volen;
aquí hi trobo.... miseria,
allá hi trobaré gloria.

ESCENA XII.

MOSSEN ALEIX.—Després CATERINA, y luego XIQUETA.
(*Las duas ab caputxa y un farcell de roba sota 'l bras.*)

ALEIX. ¡Un altre boig en campanya!
¡Mare de Dèu del Remey!
Han perdut la fé y la lley!
¿Quí 'ls atía? ¿Quí 'ls enganya?
«Al segon toch de corneta...»
S' ho tenían combinat!...

CATERINA. Senyor Rectó... (*Resolta, peró á mitja veu.*)

ALEIX. Eh?

CATERINA. ¿Está ocupat?

ALEIX. No ¿Qué vols?

CATERINA. Entra Xiqueta.

ALEIX. ¿Ahont aneu ab tal farcell
á sobre?... Ah! ¿també vosaltras
voleu fer com 'ls dos altres?...

¡Ay! ja se 'm glassa la pell!
(Pausa.—Las duas donas s' adelantan.)

CATERINA. *(Ab certa solemnit.)* Vosté sab que quan la sort
me va dú á la Rectoría,
afillada ja 'm tenía
aquesta.

ALEIX. Sí: 'n tinch recort.

CATERINA. Jo li feya ja de mare;
vosté 'ns va pendre...

ALEIX. Sí: ¿y bé?
¿Vols contarme lo que sé
tan com tu? Li he fet de pare,
l' he estimada y li duch tant
cariñyo, com si 'm sigués
set cops filla!

XIQUETA. *(Ap. á Cat.)* (No puch més!
Caterina, axó es un sant,
y 'm dol causarli amargura!)

CATERINA. *(Id. á ella.)* (Calla, y tot irá com cal.)

ALEIX. ¿Qué dihéu?

CATERINA. Que com, formal,
no consent en la ventura
de la noya, y com primé
va tenir mare que pare,
se la 'n du la sèva mare,
dexant sens filla á vosté.

ALEIX. ¡Casarla ab un militar
que ni sóls es fill d' aquí!
No 'u voldré may consentí!

CATERINA. Donchs... com jo li vull casar
perque veig el llas d' amor
que l' un á l' altre 'ls uneix,...
ens n' anem, mossen Aleix;
passiho bè, senyor Rector.

ALEIX. *(Afligidíssim.)* Caterina!... ¡Dona ingrata!
¡Xiqueta... desagrahida!
¿Projectéu semblant partida
y la vergonya no 'us mata?
¿Voléu dexarme tot sol,
com un niu en temps de fret
que penja al cim d' un arbret
mitj cobert de borrissol?

XIQUETA. *(A. C.)* (El cor me sento malmés!)

CATERINA. (Ja 'm comensa á desarmar!...—
Valor!...) *(Solemne)* Quan sentí tocar...

ALEIX. *(Rápit.)* Sí, vaja: no diguéu més!
Quan sentí tocá 'l segon
toch de corneta, ¡oh fortuna!
ja estaréu corrent la tuna!

ja seré un... mussol al mon!
Sí, dona: ab duas vegadas
de sentir llissó tan breu,
ja l' he apresa!... ¡Anéu, anéu,
cabra y cabreta esgarriadas!

CATERINA. L' amistat, senyor Rectó.

XIQUETA. Senyor Rectó, l' amistat.

(*Prénenli una ma cada una y li besan.*)

CATERINA. Si acás en res li hem faltat...
(*Enterniment fingit.*)
(Casi be 'm fa compassió.)

ALEIX. (*Irónich.*) No!... Si creyeu que no es falta
dexarme, ab poca conciencia,
á la... lluna de Valencia!..

XIQUETE. (Jo crech que cauré malalta!)

CATERINA. Perdónins! (*Mitx agenollada.*)

XIQUETA. Perdó, perdó!... (*Id.*)

ALEIX. (*Esfors.*) Adéu siau y... estigueu bonas.
(*Anaba després de la «y...» á dir un disbarat.*)
Ah! Criéu fills, criéu... majordonas,
criéu... (*En lo colmo del sentiment.*)

CATERINA. (*Tornant.*) Donchs... (*Anant á penadirse.*)

XIQUETA. Donchs... (*Id.*)

ALEIX. (*Ab alegra ansietat.*) Qué?

CATERINA. (*Resoluta.*) Ré. Estiga bo.

(*Se 'n van depressa.*)

ESCENA XIV

MOSSEN ALEIX.

(*Pausa.*) ¡Y ja son fora!... Ho veig bé!...
¡M' han abandonat tots quatre!
Soch vell y... 'm volen abatre!
¿Qué 'm queda?

(*Vá á la finestra: obra una gavia y després l' altra, segons la relació.*)

Ah! Fuig tu també,
canari, com la donzella
y l' altra, donantme enuig!...
No 's mou!—Cadernera, fuig!...
Ja ha fugit. ¡Era famella!...—
¡Sols, tots sols, pobre canari!...
M' equivoco: sol no estich.
(*Trau lo breviari.*)
Tu may me dexas, oh amich!
(*Besa 'l llibre y l' obra.*)
Aném á resar, breviari.
(*Se 'n va comensant lo reso.*)

QUADRO SEGON

Plassa del poble.—Al primer terme y en un cantó, un pedrís. —Soldats y molt gentiu. Alguns dels primers, sentats, ab guitarras y bandurrias, figuran tocar una dansa que los demés ballan.

ESCENA PRIMERA

JOANOT, soldats y gent del poble.

JOANOT. ¡Quina gatzara que mouhen!
Axó es un quartel que 's vèssa!
Peró axó sí, son soldats
com cal: donan goig de veure.
Els soldats sí: pró á qui 'ls mana
passaría per baquetas.
Ell es, segons s' assegura,
qui se 'n durá la Xiqueta...
¡Oh, no: encara no! 'L senyor
Rector no hi consent y... 'm queda
una esperansa.

ESCENA II

Los precedents.—BOY.

(*Va en trajo complert de soldat, ab várias creus.*)

JOANOT. Hola, Boy!
¿Qui us ha enganyat? (*Referintse al trajo.*)
BOY. Home, 'm sembla
que qui s' enganya sou vos
creyentm' enganyat!
JOANOT. ¿De veras
voleu torná á serví al Rey?
¿De veras els anys no us pesan?
BOY. Tan de veras va, Joanot,
com... que 'l vostre fill se queda
esperant...
JOANOT. ¿Qué?
BOY. Que la noya

tinga, per dá, alguna nena.

JOANOT. ¿Es dir que...

BOY. Si: dintre un quart,
al segon toch de corneta
que sentiu, ¡armas al hombro
y á la ciutat falta *genta!*

JOANOT. Ah!...

BOY. Exirá ab la companyía
una esquadra molt... guerrera:
la Majordona, la noya,
en Paulí y jo.

JOANOT. Y donchs, ¿qui 's queda
ab el capellá?

BOY. Oh!... (*Arronsantse d' espatllas.*)

JOANOT. ¡Sort que 'l noy
sembla que no tè la déria,
y que jo, veyent la... mossa
capassa de semblant feta,
conech que no fa per casa.
La noya que axís s' ausenta ..
bon profit fassi á algun altre.
Lo que dich: Dèu me dó bestias
ó animals de quatre camas:
portan lley y la conservan,
y no fan com fem nosaltres,
y sobre tot ellas, ellas:
las mossas d' avuy en dia.

BOY. Si, consoléuvos.

JOANOT. No 'm pesa.

BOY. La guineu, veyentlos alts
els rahims, va dir: verdejan!
No 'm dol no podé abastarlos!
Me farían mal de ventre.

ESCENA III.

Los anteriors.—PAULÍ.

(*Surt un xich esbarat.*)

PAULÍ. Boy... (*A Joanot.*) Ab el vostre permís
hem de parlá una estoneta
á solas. (*Agafa del bras á Boy y passejan.*)

JOANOT. ¡Dèu els hi torni!...
Anémsen á ferrar l' euga.
El noy trobará pubilla
que 'ns duga llargas pessetas.

La Xiqueta es una plaga.
Ara ho veig y gens no 'm reca.
(Se 'n va xiulant.)

ESCENA IV.

Los anteriors, fora JOANOT.

BOY. Xiulá, sí: ja pots xiular
si no tè set la burrica!
PAULI. Renoy, y ¡que maco anéu!
Sembleu un marxant de fira
ab tantas creus! *(Tocántlo é inspeccionantlo.)*
BOY. (Ja m' alaba.
Veuréu com me clava ximple
dintre poch rato.)
PAULI. ¿Sabéu
que tinch... cori-mori?
BOY. Esplicat.
PAULI. Temo que 'l senyor Rector
ens en fassi una.
BOY. Digas:
¿qué tems?
PAULI. Que á la Majordoda
no li surti com volía
el negoci en que tots quatre
hi hem fet las papererías
de fer veure...
BOY. *(Formalisat.)* Bè: ¿en qué 't fundas?
PAULI. ¿En qué? En que á la Rectoría
hi há una quietut qu' esparvera,
y si ell fes lo que desitja
la Caterina, estich cert
que tot en renou iría.
BOY. ¿Quí sab? Potsé t' equivocas!
PAULÍ. Home, sempre heu d' esse ximple!
BOY. (Patatuf! Ja m' ho ha clavat
pèls bigotis. Me fa riure,
voto á tal.)
(Se sent un toch militar de corneta d' avís.)
Hola! 'L primer
toch! *(Aparexen Caterina y Xiqueta.)*
PAULÍ. Ja las donas arrivan.
(La plassa haurá quedat desocupada.)

ESCENA V.

Los anteriors.—CATERINA, XIQUETA.

(*Arrivan fatigadas, ansiosas.*)

CATERINA. ¿Ja esteu amanit?
BOY. Sí.
CATERINA. ¿Hont es
don Gabriel?
PAULÍ. El capitá?
L' he he buscat... ¡Dèu te 'n dará!
Ningú me 'n sab dirne res.
BOY. També jo, axís que vestit
m' he trobat, ab gran catxasa
l' he buscat y...
(*Fa, ab un dit sota las dents, senyal de res.*)
CATERINA. Aquí á la plassa.
que 'ns trobaríam ha dit,
ans del primer toch.
PAULÍ. Ni en palla
ni en pols l' hem vist.
CATERINA. Ja m' amohina
l' ansietat...
PAULÍ. ¡Ay, Caterina!..
(*Indicant desconfiansa.*)
CATERINA. Calla tú! (*Enérgica.*)
PAULÍ. Jo...
CATERINA. (*Més enérgica.*) Calla y calla.
¡Quina vergonya tan gran
si 'ns hagués enganyat! (*Queda preocupada ab agitació, anant d' un costat al altre.*)
XIQUETA. (*Ab entussiasme.*) No!
Si fos capás de traició,
¿l' estimaría jo tant?
¿Voldría Déu que sentís
l' amor que sento per ell?
BOY. (*Molt cremat.*) Si 'ns traheix, prench un fusell
y... li planto un gra d' anís.
PAULÍ. (*A Boy*,) Ximplici!
(*Y se 'n vá á vigilar al últim terme*).
CATERINA. Sabéu com jo
que 'l cas no era abandonarlo
al senyó Rectó: obligarlo
volíam sóls, fentli pó.
El meu plan era que 'l pobre,
veyent que 'ls quatre á qui ell vol

volíam dexarlo sol,
cedís.

BOY. Era una bon' obra.

XIQUETA. Sí: axó tan sols desitjavam
tots!

CATERINA. Ah! y don Gabriel no vé!
Homes! ¡Si cap d' ells val ré!

BOY. (*Picat.*) Perdonéu, mes si ho provabam...
Aquí som un home y mitx...

PAULÍ. El mitx sou vos. (*Adelantantse*)

BOY. ¿Jo?

PAULÍ Si, vos,
cap de... tabal.

BOY. (*Rihent*) ¡Es atrós!
Ja. ja, ja!..

CATERINA. (*Mes agitada*) ¡Oh! ja 'l desitx
y l' ansia no 'm dexan viure...

XIQUETA. (*Suplicant*) ¡Caterina, no avanséu
el desengany!.. Esperéu!

CATERINA. ¡Oh, quin xasco!.. 'S podrá escriure..
Després que habíam resolt...
(*Segon toch de corneta al lluny.*)
¡Oh! 'l segon toch de corneta!..
¡Quina burla mes completa!

XIQUETA. Ho veig y... ¡l' estimo!

BOY. Es molt.
La rassa de capitans
s' ha... aigualit, voto á...

CATERINA. (*Cridant.*) Paulí!
ja no 'm puch més contení ..

PAULÍ. Manéu!

(*Havent comparegut, al cridarlo, molt de pressa*)

CATERINA. Boy!

BOY. Presente!

CATERINA. (*Agitadíssima, parlant ab dificultat.*) Avans
de que més temps passi, anéu...
Si dins no 'l podeu trobar...
exíu fora sens parar.

PAULÍ. Anémhi!..

(*Boy y Paulí emprenen la marxa.*)

CATERINA. Corréu!.. Voléu!..

ESCENA ÚLTIMA.

Los precedents.—MOSSEN ALEIX, D. GABRIEL.

(Lo sacerdot surt caminant ab dificultat y apoyantse de brassos en lo de Gabriel y en lo d' un sargento: la rialleta de costum als llabis. Lo dexan sentat, y 'l sargento 's retira, tornant al cap de curts moments seguit de soldats y altra gent que van aparexent sens orde y per várias direccions.)

ALEIX. Je, je, je, je!... Res de corre!
Res de volar!... M' heu vensut.
Venía y... je, je!... He caigut.
Ell *(Gabriel)* m' esperaba: socorre
al pobre vell ha lograt,
m' ha enrahonat,... m' ha dit després
que dexa 'l servey y... *(Marcat.)*

GABRIEL. Axí es:
soptadament ho he pensat
y resolt. Durant la guerra
per la patria m' he batut:
trobo al pas tanta virtut,
y... 'm rendexo. Aquesta terra
m' ha encantat! En tu, amor meu,
(Prenent la ma á Xiqueta.)
trobaré 'l cel qu' entreveya!...
(La escena torna á quedar ocupada.)

XIQUETA. *(A Cater.)* Ho veyéu com jo us ho deya?

CATERINA. Senyor Rector, ¿veu? ¿Ho veu?
Si li hem donat un mal trago...

ALEIX. *(Marcat.)* Nó un, nó: quatre: un per cap.

CATERINA. Ara, en cambi, veu y sab
perque ho hem fet.

ALEIX. ¡Tan bon pago
tot m' ho fa olvidar! *(Pausa)*. Xiqueta,...
¿Me guardas rencor? *(Esta s' acosta.)*

XIQUETA. *(Acostantshi més y besantli la ma.)* ¡Rencor
quan me fonía d' amor
al afligirlo!

ALEIX. *(Amanyagantla.)* ¡Pobreta!...

BOY. ¿Que... 'm perdona? *(Algo turbat ab ulls baxos.)*

ALEIX. ¿Vols callar?...
Mes... veste á treure exa roba!
Veure tantas creus no 'm prova!
M' agradan més al altar.

PAULÍ. ¿Y... á mí? ¿que 'm perdona?
(Id que Boy, pero fingintho y ab molta salamería.)
ALEIX. Sí, home!
que si bé desvergonyit
ets un xich massa,...
BOY. *(A Paulí.)* ¿Has sentit?
PAULÍ. *(A Boy.)* No 'n faig cas: m' ho diu per broma.
Vos si que sou un babau
y sempre ho sereu!
BOY. *(Rihent.)* Jo, jo!...
¿Que m' ho dius per broma?
PAULÍ. No.
BOY. Donchs jo l' hi prench.
ALEIX. Vaya!... Au, au!
Bè y honestament podeu
torná á ballá ab alegría...
Si jo gosés... ho faría:
balléu, vosaltres, balléu!
Ay! Si á la iglesia tingués
jo l' orga, ara me n' hi anaba...
CATERINA. Digui... Y... ¿si algu l' hi compraba,
quan comprará anell y adrés
per la nuvia?
(Ho diu mirant á Gab. que fa signe afirmatiu.)
GABRIEL. 'N tindrá.
ALEIX. *(Entussiasmat en gran manera.)* ¿Es cert?
tu... ell... vosté... jo... tots... ¡Ay ay!
A mi 'm vindrá algun desmay
de gust.
CATERINA. Desmáhis, cap-vert!
ALEIX. No: val més ball en honor
de tu, Majordona llesta,
qu' has sabut convertí en festa
els dols del pobre Rectó.
Ara ho veig clá y tot t' abona,
que tot ho has fet per bon fí...
CATERINA. Senyó Rectó,... hasta morí
pot contá ab LA MAJORDONA.
(Prenent y besant la ma del sacerdot.—Quadro.)

FI DE LA COMEDIA.